

Antoni Lubelczyk

Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w roku 2001 na wczesnośredniowiecznej osadzie nr 14 w Wyżnem, pow. Strzyżów

I. WSTĘP

W okresie od 14 sierpnia do 6 września 2001 roku, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, z funduszy Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu, prowadziło ratownicze badania wykopaliskowe na stanowisku nr 14 w Wyżnem, gm. Czudec, pow. Strzyżów. Stanowisko to, o powierzchni około 1 ha, znajduje się na stoku cyplowatego spływu terenowego i ponad skarpą zawieszoną nad zabagnioną dolinką niewielkiego cieku. Całość znajduje się na terasie wyższej Wisłoka, który płynie około 750 m od niego w kierunku północno-wschodnim (ryc. 1, 2). Stanowisko to, pomimo dużej powierzchni i wychodzącej na powierzchnię warstwy kulturowej, odkryte zostało przypadkowo dopiero jesienią 2000 roku. W chwili obecnej jest ono już bardzo zniszczone i dlatego podjęto decyzję o natychmiastowym przeprowadzeniu badań wykopaliskowych. Do tak katastrofalnego zniszczenia przyczyniła się przede wszystkim niwelacja skarpy przez spychacz, co miało miejsce przed kilkunastoma laty, a dalszą degradację powoduje głęboka orka traktorem.

W trakcie badań powierzchniowych poprzedzających badania, zauważono na powierzchni 2 ciemne strefy – wychodnie warstwy kulturowej, w których oprócz fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej, datowanej od przełomu VIII i IX do wieku XI, znajdowano również przepalone kamienie. Stanowisko to ma też dużą rangę poznawczą, gdyż podważa dotychczasowy pogląd o słabym zasiedleniu tej części Pogórza Strzyżowskiego przed wiekiem XIII.

W toku obecnych badań wykopaliskowych skupiono uwagę na jednej z dwóch ciemnych plam w północno-zachodniej części stanowiska. Przebadano powierzchnię 3 arów odsłaniając rozległą warstwę kulturową i 13 obiektów archeologicznych oraz 26 dołków posłupowych. W sumie pozyskano 970 fragmentów ceramiki, przęślik gliniany, 2 fragmenty

blżej nieokreślonego przedmiotu żelaznego i fragment kamienia żarnowego. Całość mieści się w ramach od przełomu VIII i IX wieku po wiek XI. Nienaruszona warstwa kulturowa i obiekty pojawiały się na głębokości od 25 do 35 cm. Obiekty te w większości przypadków w górnej partii słabo odcinały się od ciemnej warstwy kulturowej i są słabo zachowane. Większe z nich, jak obiekt 4, 6 i 7 posiadają nieregularne, wydłużone (ob. 4 i 7) lub bardziej kwadratowe (ob. 6) zarysy i miąższość 20–25 cm, a tylko na ich niewielkiej części stwierdzono znaczniejsze zagłębienia. W ich czarnym wypełnisku stwierdzano bardzo dużą ilość kamieni (w tym także niewielkie koncentracje – prawdopodobnie po ogniskach), sporo ceramiki wczesnośredniowiecznej, którą na podstawie technologii i ornamentu wstępnie można datować od przełomu VIII i IX po wiek XI. W obiekcie 4, w jego znaczniejszym zagłębieniu, oprócz kamieni i ceramiki natrafiono również na sporą ilość żużla z nie wytopionym żelazem.

Oprócz tych rozległych obiektów, występowały obiekty mniejsze – koliste lub owalne w rzucie, a nieckowate w przekroju poprzecznym z dużą ilością okruchów polepy, które nie wykazują jednak koncentracji. Również i tutaj występował materiał ceramiczny jak wyżej.

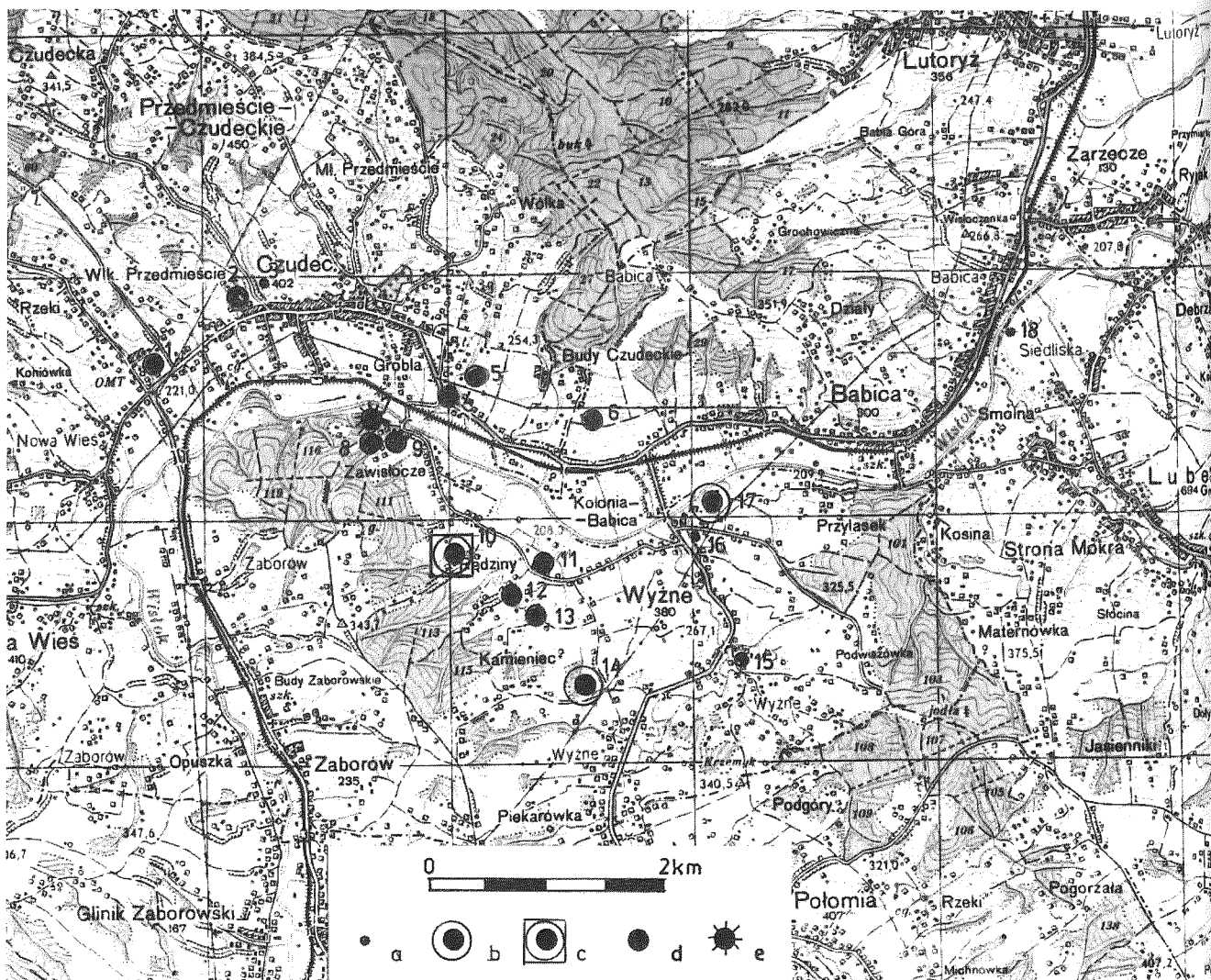
Poza tymi obiektami zarejestrowano jeszcze 26 dołków posłupowych lub bliżej nieokreślonych wtrętów, które występowały przeważnie na obrzeżach większych obiektów.

Obiekty te znajdują się zasadniczo w jednym bloku na arze 2W, 3W oraz 3W1S. W wysuniętym ku północnemu zachodowi wykopie nie stwierdzono już obecności obiektów i warstwy kulturowej. Także na arze „0” w części wschodniej rozkopanego bloku nie ma już warstwy kulturowej, a jedynie słabo rysujące się dołki posłupowe i niewielki obiekt 1.

II. OPIS WYKOPÓW, NAWARSTWIEN I OBIEKTÓW ARCHEOLOGICZNYCH

W obecnym sezonie skupiono uwagę na jednej z rozległych, czarnych plam, będących wychodnią warstwy kulturowej. Po wyznaczeniu umownej siatki arowej, opierającej się na drodze dojazdowej do pół oraz poprzecznej linii, wyznaczonej niwelatorem z punktu znajdującego się w odległości 90 m od słupa energetycz-

nego znajdującego się przy drodze, wytyczono na osi E-W trzy główne wykopy na arach: „0”, 2W i połowie ara 3W1S oraz wąski wykop na arze 6W (ryc. 2, 3). Nieregularny zarys wykopów wziął się z konieczności ich docinania, z powodu kontynuacji obiektów archeologicznych poza ich granicami. Ze względu na braku reperu

Ryc. 1. Wyzne, pow. Strzyżów, stan. 14. Lokalizacja stanowiska (nr 10 na mapie) na tle innych stanowisk wczesnośredniowiecznych w rejonie Czudca: Babica st. 10 (6); Czudec st. 1, 8–10 (2–4, 1); Przedmieście Czudeckie st. 7–10 (7–9, 5); Siedliska st. 19 (18) oraz Wyzne st. 2, 6, 13, 14, 16–19 (17, 15, 16, 10, 12–14). a – ślady osadnictwa; b – osady z okresu plemiennego; c – badana osada; d – osady z młodszych faz wczesnego średniowiecza; e – grodzisko? lub osada

Abb. 1. Wyzne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Lokalisierung der Fundstelle (Auf der Karte Nr 10) im Zusammenhang mit anderen frühmittelalterlichen Fundstellen in der Umgebung von Czudec: Babica, Fundst. 10 (6); Czudec, Fundst. 1, 8–10 (2–4, 1); Przedmieście Czudeckie, Fundst. 7–10 (7–9, 5); Siedliska, Fundst. 19 (18) und Wyzne, Fundst. 2, 6, 13, 14, 16–19 (17, 15, 16, 10, 12–14). a – Besiedlungsspuren; b – Siedlungen aus der Stammeszeit; c – erforschte Siedlung; d – Siedlungen aus den früheren Phasen des Frühmittelalters; e – Burgwall? oder Siedlung

Рис. 1. Выжное, пов.Стжижов, пам.14. Местонахождение памятника (№ 10 на карте) на фоне других раннесредневековых памятников в районе Чудца: Бабица пам. 10 (6); Чудец пам. 1,8–10 (2–4, 1); Чудецкое предместье пам.7–10 (7–9, 5); Седлишка пам. 19 (18) и Выжное пам. 2, 6, 13, 14, 16–19 (17, 15, 16, 10, 12–14). а – следы поселения; б – поселения племенного периода; в – исследованное поселение; д – поселения поздних фаз раннего средневековья; е – городище? или поселение

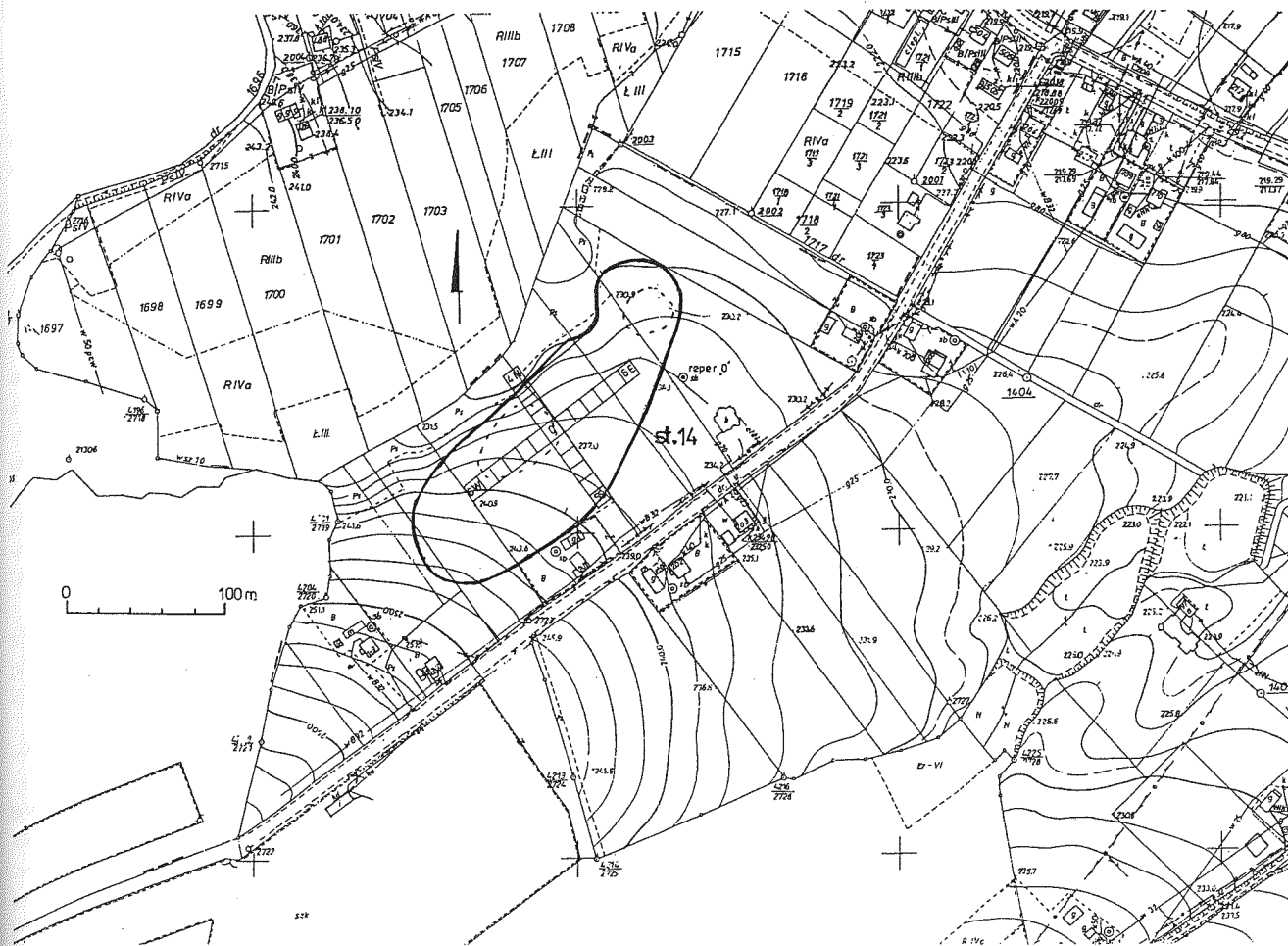
geodezyjnego poziom wykopów, warstw i obiektów namierzano względem pokrywy studni, znajdującej się przy nowo wybudowanym budynku, na południowy wschód od stanowiska (ryc. 2). Konfiguracja terenu sprawia, że wszystkie namierzone punkty w przebadanej strefie mają wartość dodatnią. Wykazują one niekiedy znaczne różnice z powodu położenia wykopów na sklonie cypla, nachylonego w kierunku północnym i północno-wschodnim.

Ze względu na układ przestrzenny obiektów, ich analizę przeprowadzimy w pewnych blokach, tj. w obrębie ara „0”, ara 2W z docinką na arze 1W, ara 3W1S i 3W wraz z południowo-zachodnim narożnikiem ara 2W i przyległą częścią ara 2W1S oraz niewielkiego wykopu na arze 6W.

Ar „0”

Wysokość narożników: SW +250; SE +218; NW +186; NE +145. Wykop eksplorowany do głębokości 40–45 cm od powierzchni. W części południowej na tle jasnego, gliniastego calca, pojawiły się szare smugi po niewielkich jamach i dołkach postępujących (ryc. 3). Wszystkie one znajdują się blisko siebie, ale nie tworzą jakiegoś logicznego układu. W części północnej mamy jeszcze szarobrazową glinę, będącą resztkami gleby, spod której prześwituje również calc.

Najbliższe narożnikowi SW jasnoszare zaciemnienie, które określono jako **obiekt 1** okazało się płytką jamą o miąższości do 15 cm i stropem na poziomie +180–190 cm/0. Jama ta miała wydłużo-

Ryc. 2. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Lokalizacja stanowiska na mapie ewidencji gruntów z zaznaczoną siatką arów
 Abb. 2. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Lokalisierung der Fundstelle auf der Ktasterkarte mit dem markierten Arnetz
 Рис. 2. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Местонахождение памятника на карте регистрации почв с отмеченной сеткой аров

ny, nieregularny zarys o wymiarach 100 x 25–40 cm. Z jej wypełnienia pozyskano 13 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej, które noszą wyraźne ślady obtaczania, a niektóre z nich zdobione są ornamentem rytej, cienkiej i zwiokrotnionej linii falistej. Całość jest dość jednorodna pod względem technologicznym i wydaje się, że wszystkie fragmenty pochodzą z jednego naczynia.

Słup 1 – o średnicy 40-50 cm i czworokątnym zarysie pojawił się na głębokości około 45 cm od powierzchni (+173 cm/0), posiadał szaropopielate wypełnisko o miąższości 15 cm i nieregularne dno. Pozyskano z niego 10 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej identycznej jak w obiekcie 1.

Słup, a raczej **jama 2** w postaci wąskiej smugi (o długości 80 i szerokości 18 cm) szaropopielatej gliny z węgielkami, wystąpiła ok. 50 cm na wschód od słupa 1. Miała ona tylko kilka cm miąższości i pozyskano z niej tylko drobne węgielki drzewne. Strop obiektu uchwycono na poziomie +169 cm/0.

Słup 3 o średnicy 50–60 cm i miąższości 22 cm wystąpił na podobnym poziomie jak wyżej omówione jamy. Nie pozyskano stąd żadnego materiału.

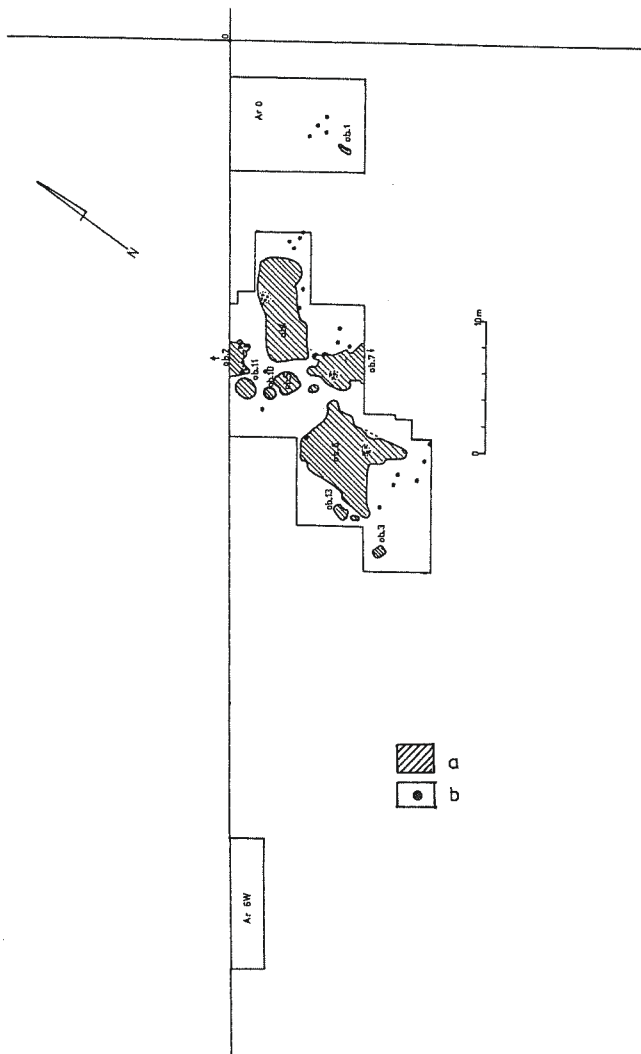
Słup 4, w przeciwieństwie do poprzednich obiektów, posiadał regularny, kolisty zarys i półkolisty przekrój poprzeczny. Miał średnicę około 30 cm i miąższość 18 cm.

Ar 2W i docinka na arze 1W

Jest to główny blok wykopów, w obrębie którego odsłonięto aż 7 obiektów archeologicznych i 16 dołków posłupowych (ryc. 4).

Wysokość narożników ara 2W: SE +293; SW +348; NW +270 i NE +222 cm.

Na powierzchni i jeszcze na głębokości 20–22 cm, w obrębie całego wykopu występowała szaroczarna ziemia po rozoranych i nie wyróżniających się jeszcze obiektach. Najwcześniej poczęła się krystalizować sytuacja w części południowej, a zwłaszcza w narożniku południowo-wschodnim oraz w części północno-zachodniej wykopu, gdzie na głębokości około 26 cm pojawił się calec (w narożniku SE i NW) lub wyraźniej zaczęły się zaznaczać obiekty archeologiczne. Na tym poziomie można się już było zorientować, że będziemy mieli do czynienia z dwoma, rozległymi, być może krzyżującymi się obiektami i odrębnym w narożniku SW. Natomiast w części północnej, a zwłaszcza północno-wschodniej ara nadal zalegała jednolita warstwa ciemnej ziemi. W następnej warstwie, niższej o 10–15 cm, z jednej strony zaczęła się ziemia rozjaśniać (w narożniku NE wykopu), a z drugiej strony pośrodku profilu północnego pojawiła się ciemna plama z drobnym rumoszem kamiennym – obiekt 2, zaś nieco dalej na zachód kolisty obiekty 5 i 10, z drobnymi, lecz licznymi kawałkami polepy. Zaistniała więc poważna obawa, że ledwo co uchwycone obiekty zostaną wyeksplorowane bez udokumentowania ich profili. Aby zapobiec takiej ewentualności, postanowiono założyć dwa poprzeczne ciągi świadków o szerokości 20 cm, które przecięły strefę ciemnej ziemi. Świadek S-N założono w odległości 4 m od profilu E wykopu, a świadek E-W też w odległości 4 m, ale od profilu N wykopu. W ten sposób

Ryc. 3. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Plan wykopów i obiektów na tle osi siatki arowej. a – obiekty; b – dołki posłupowe

Abb. 3. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Plan der Grabungsschnitte und Objekte auf dem Arnetz. a – Objekte; b – Pfostenlöcher

Рис. 3. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. План раскопов и объектов на фоне сетки аров. а – объекты; б – столбовые ямки

możliwe stało się udokumentowanie nie tylko rzutów poziomych obiektów, ale także ich profili.

Obiekt 2

Wystąpił przy profilu północnym ara 2W i kontynuuje się w kierunku północnym (ryc. 3–5). Uchwycono go na głębokości 30–35 cm od powierzchni (na poziomie ok. +210 cm/0) w postaci szaroczarnej ziemi i skupiska rumoszu kamiennego oraz polepy w części południowej. Obiekt ten wyeksplorowany został tylko w obrębie ara 2W. Jego maksymalna szerokość (przy profilu N) wynosi 264 cm, a zachowana długość 160 cm. Posiadał nieckowaty, nieregularny przekrój poprzeczny z nierównym poziomem dna. Średnia jego miąższość wynosiła około 20 cm, a przy profilu N zagłębiał się do 44 cm. W dolnej części wypełniony był szarozółtą ziemią. W tym miejscu spąg obiektu uchwycono na głębokości 80 cm od powierzchni, tj. na poziomie +164 cm/0. Na poziomie wyróżnienia obiektu uchwycono strefę rumoszu kamiennego i polepy. Z obiektem tym związany jest również dołek posłupowy nr 25, znaj-

dujący się w południowo-zachodniej części obiektu. Miał on średnicę 25 cm i miąższość 15 cm.

Inwentarz:

97 fr. ceramiki wczesnośredniowiecznej, 15,30 kg kamienia (ok. 213 sztuk) oraz 1 gruda zeszkliwionego żużla. Znaczną część tego materiału udało się posklejać i obecnie można by tutaj wyróżnić pozostałości następujących naczyń i grup technologicznych:

A. Garnek 1 – sklejony z 6 fragmentów (tabl. I: 1)

Jest to duży garnek o średnicy 37 cm i grubych ściankach (1–1,4 cm), który udało się zrekonstruować w jego górnej partii. Miał on prawdopodobnie około 30–40 cm wysokości i baniasty brzusiec z załomem na 2/3 jego wysokości oraz łukowato wygięty kołnierz z krawędzią lekko pogrubioną i wywiniętą na końcu. Posiadał barwę szarobeżowobrazową zewnątrz i szarą (odymioną) wewnątrz. Poniżej szyjki zdobiony potrójną, głęboką linią falistą, a następnie głębokimi żłobkami. Nie zdołano wykleić jego dolnej części, ale niewykluczone, że niżej zamieszczone w punkcie B i C fragmenty naczyń, pochodzą z jego niższej partii, a na pewno reprezentują ten sam typ grubościennego garnka wykonanego z takiej samej masy ceramicznej.

B. Fragment brzuśca grubościennego garnka typu j.w. (lub z tego samego egzemplarza) zdobiony podwójną linią falistą i niżej umieszczonymi głębokimi brzdami (tabl. I, 3). Sklejony został z 3 fragmentów.

C. Garnek nr 3 (lub 2), którego pozostałościami są również grubościenne brzuśce (13 fragmentów) lub części przydenne (1 fragment), barwy jasnobrazowej zewnątrz i szarej wewnątrz, które pod względem masy i sposobu wykończenia powierzchni odpowiadają ceramice z garnka 1. Jedne z nich nie posiadają żadnego ornamentu, a niektóre zdobione są głębokimi lub płytszymi rowkami albo linią falistą. Niewykluczone, że przynajmniej część tych brzuśców może pochodzić z dolnej partii garnka 1–2 (tabl. I, 2).

D. 1 większy fragment wylewu garnka z łukowato wygiętym kołnierzem i skośnie ściętą, lekko wgłębioną krawędzią wylewu oraz z zachowaną sporą partią brzuśca o powierzchni wyrównanej, ale porowatej, zdobionej potrójną linią falistą (tabl. II, 4). Do tego garnka zaliczyć można by ewentualnie jeszcze 2 fragmenty przydenne oraz 2 brzuśce barwy ceglaspomarańczowej i obtaczanej powierzchni.

E. 1 wylew o ściance średniej grubości, łukowato wygiętym kołnierzem i skośnie ściętej krawędzi wylewu (tabl. I, 5). Powierzchnia wyrównana, ale szorstka. Z tego egzemplarza pochodzą jeszcze 2 brzuśce.

F. 1 wylew garnka j.w., o ściętej krawędzi wylewu oraz zagładzonej, trochę śliskawej powierzchni.

G. 1 większy, obtaczany fragment wylewu o łukowato wygiętym kołnierzem i krawędzi ściętej, ale z lekkim wgłębieniem. Zdobiony jest poniżej szyjki ornamentem falistym (tabl. II, 1). Powiązać z nim można jeszcze 1 fr. brzuśca bez ornamentu.

H. 1 większy fragment wylewu garnka, też o łukowato wygiętym kołnierzem, ale bez wyodrębnionej krawędzi (zakończenie zaokrąglone). Barwa jasnobrazowopielata, domieszka piaskzysta i lekko sypiąca się powierzchnia (tabl. II, 3).

I. 3 fr. den i 1 brzusiec, być może z jednego naczynia, barwy brązowoceglastej i zniszczonej powierzchni. Grubość ścianek – 0,8 cm.

J. Część przydenne garnka ręcznie lepionego barwy brunatnoszarej zewnątrz i szaropopielatej wewnątrz + inny brzusiec identyczny od wewnątrz, ale po zewnętrznej stronie barwy jasnobrazowoceglastej.

n śred-

ia (ok.
ść tego
różnić

ach (1-
j partii.
aniasty
ato wy-
niętą na
i szarą
głębo-
dołano
żej za-
chodzą
yp gru-
y cera-

o z tego
ą i niżej
y został

grubo-
(1 frag-
z, które
ni odpo-
żadnie-
tytszymi
ajmniej
garnka

ym koł-
wylewu
yrówna-
l. II, 4).
e 2 frag-
ńczowej

ym koł-
wierzch-
chodzić

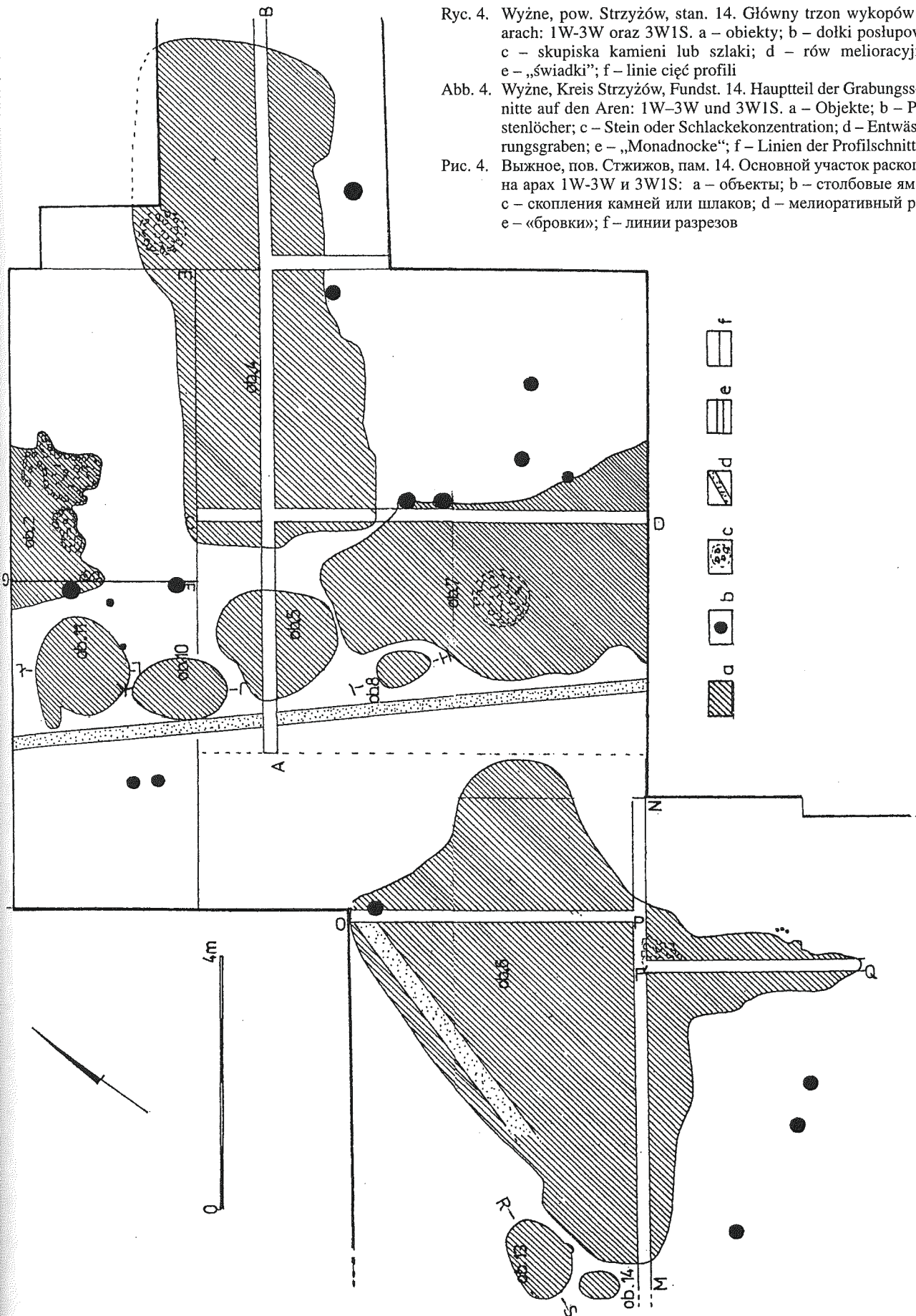
agładzo-

ugiętym
Zdobio-
. Powią-

ugiętym
enie za-
ka piasz-

rwę brą-
ścianek

atnosza-
iec iden-
y jasno-

Ryc. 4. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Główny trzon wykopów na arach: 1W-3W oraz 3W1S. a – obiekty; b – dolki posłupowe; c – skupiska kamieni lub szlaki; d – rów melioracyjny; e – „świadki”; f – linie cięć profili

Abb. 4. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Hauptteil der Grabungsschnitte auf den Aren: 1W-3W und 3W1S. a – Objekte; b – Pfostenlöcher; c – Stein oder Schlackekonzentration; d – Entwässerungsgraben; e – „Monadnock”; f – Linien der Profilschnitte

Рис. 4. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Основной участок раскопов на арах 1W-3W и 3W1S: а – объекты; б – столбовые ямки; с – скопления камней или шлаков; д – мелиоративный ров; е – «бровки»; ф – линии разрезов

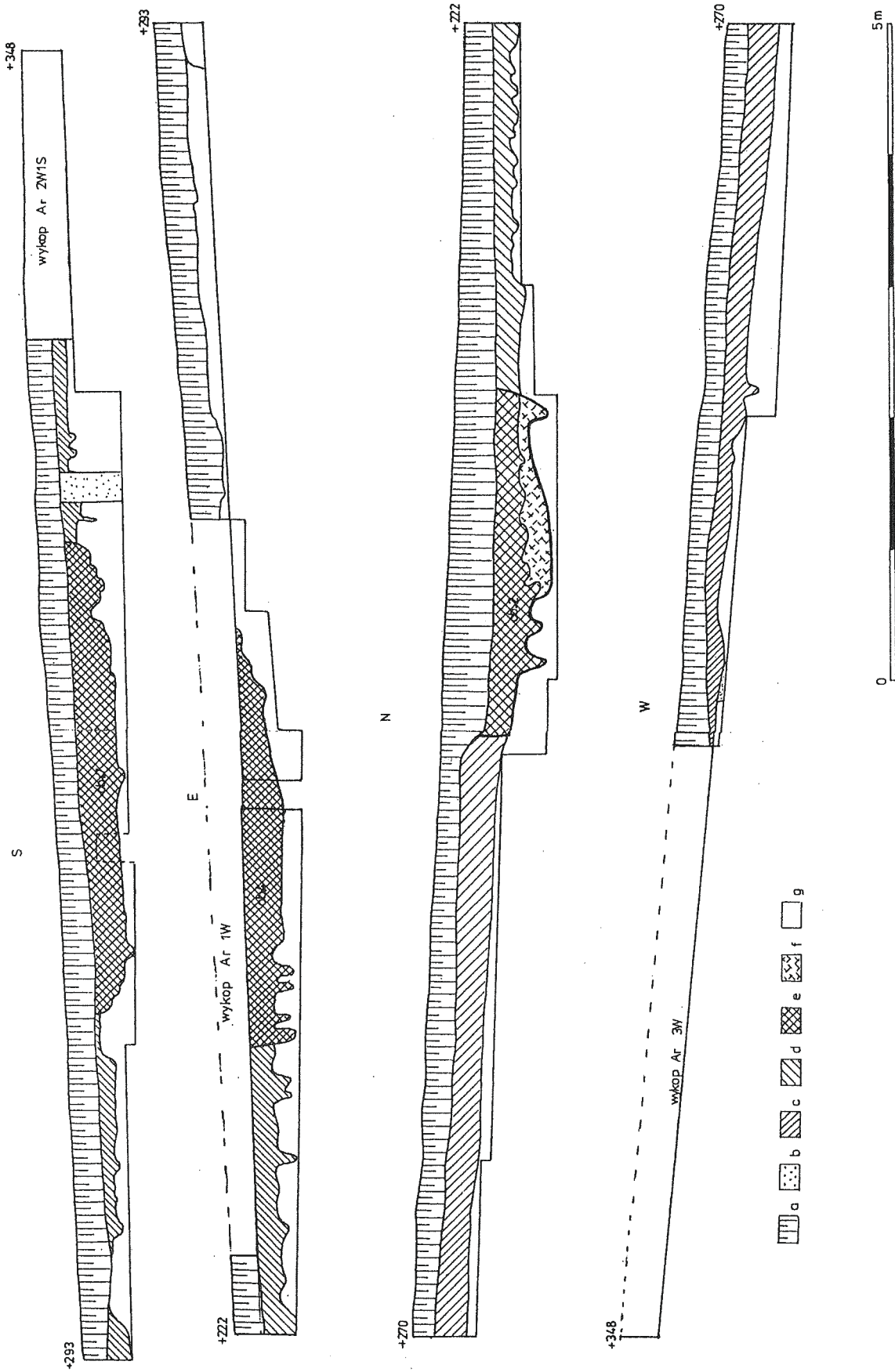

Рис. 5. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Profile ara 2W. a – warstwa орна; b – rów melioracyjny; c – szara ziemia; d – szarobrunatna ziemia; e – szaroczarna ziemia (wypełnisko obiektów); f – szaróżółta ziemia; g – calec

Abb. 5. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Profile vom Ar 2W. a – Ackerschicht; b – Entwässerungsgraben; c – grauer Boden; d – graubrauner Boden; e – grauschwarzer Boden (Objekttauffüllung); f – graugelber Boden; g – gewachsener Boden

Рис. 5. Выжтое, пов. Стжижов, пам. 14. Профиль ара 2W. а – пахотный слой; b – мелiorагивный ров; c – серая земля; d – серо-коричневая земля; e – серо-черная земля (заполнение объектов); f – серо-желтая земля; g – материк

Tabl. I.
Taf. I.
Табл. I.

K. Grup
nie z
logia
wym
wier
pias
falist
- 0,5

L. Frag
i szy
mim

M. 1 ma
men

N. 2 fr.
smac

O. 3 fr.
grze

P. 2 fr.

Q. 2 fr.
(tabl

R. inne

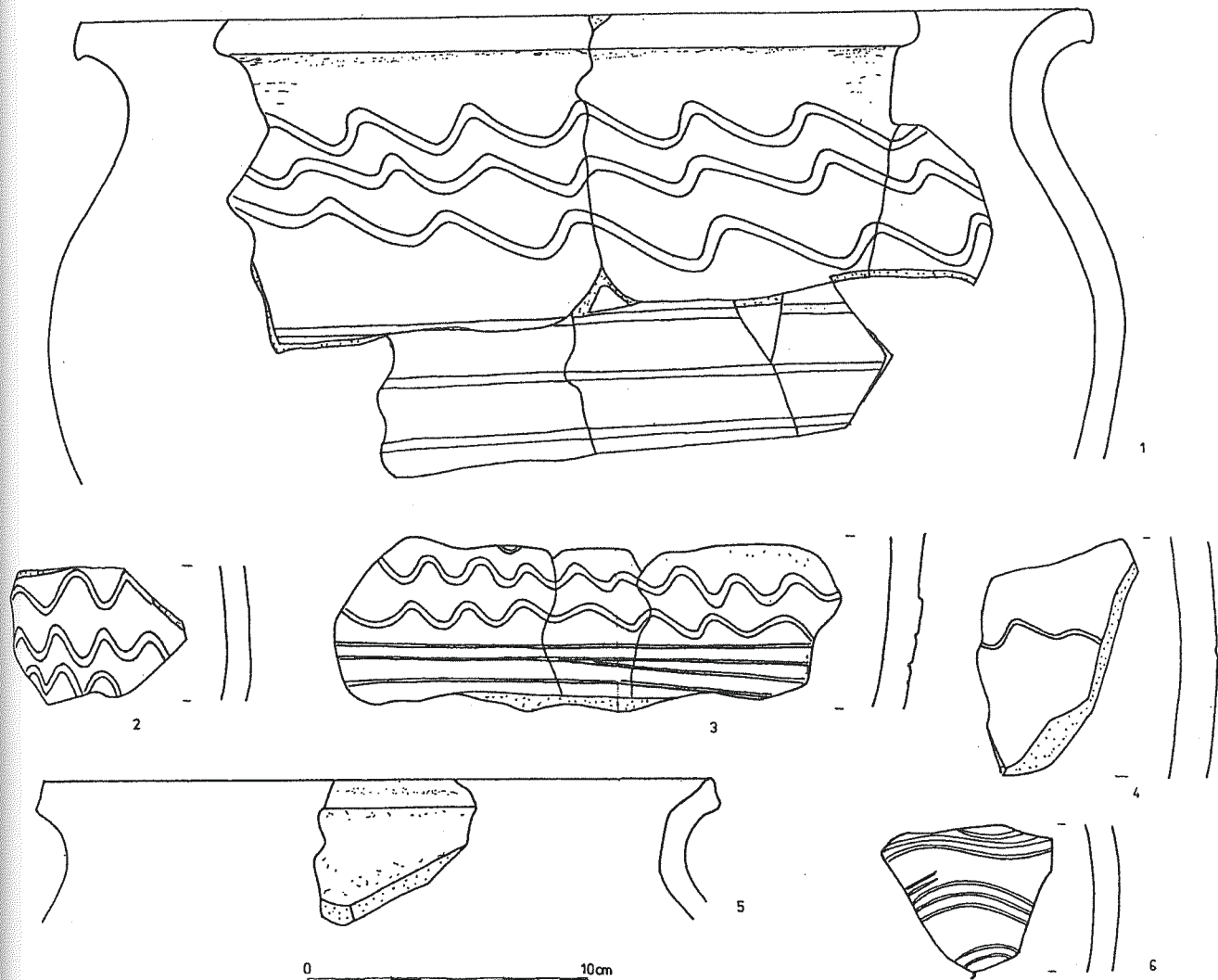

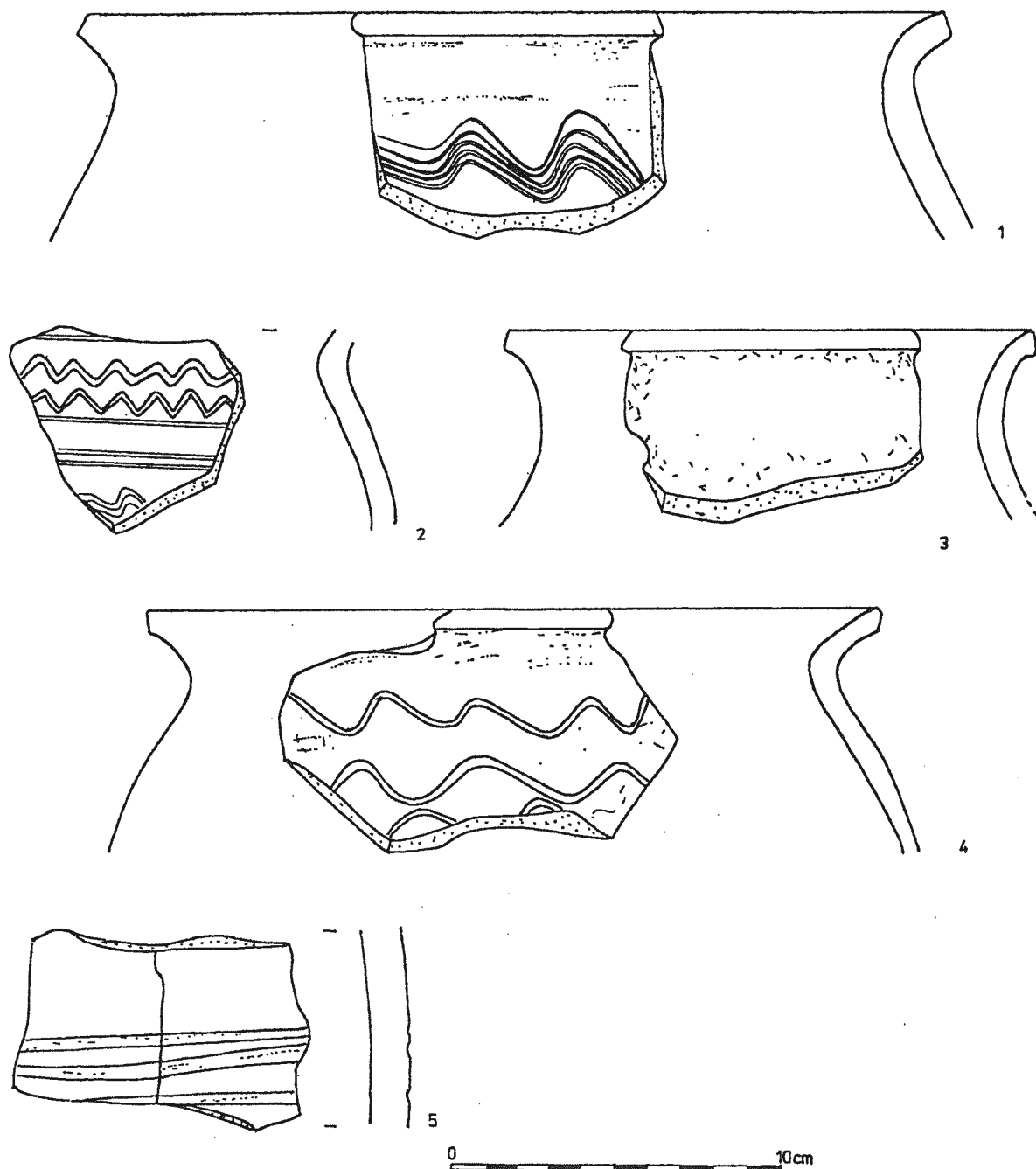
Табл. I. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 2
 Taf. I. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 2
 Табл. I. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 2

- K. Grupa ceramiki (8 fragmentów brzuśców i szyjka) na pewno nie z jednego naczynia, ale podobnych pod względem technologicznym. Jest to ceramika barwy brunatnobezowej o szarym nalocie, dość krucha, z dużą ilością piasku, ale też o powierzchni przeważnie wyrównanej bez wystających ziarenek piasku. Niektóre z nich zdobione są ornamentem falistym lub falistym i rowkowym, albo samymi rowkami Grubość ścianek – 0,5 cm.
- L. Fragmenty naczyń archaicznych, ręcznie lepionych (brzuśce i szyjka) – barwa brunatna o szarym nalocie, powierzchnia śliska, mimo dość grubej domieszki (3 fragmenty – jak w obiekcie 5).
- M. 1 masywny wylew garnka o kołnierzu wywiniętym i z ornamentem rowkowym poniżej szyjki.
- N. 2 fr. brzuśców z ornamentem falistym potrójnym lub w pasmach.
- O. 3 fr. brzuśców z drobnym ornamentem falistym wykonanym grzebykiem.
- P. 2 fr. brzuśców z ornamentem falisto-zygzakowatym.
- Q. 2 fr. brzuśców zdobionych ornamentem rowkowym i falistym (tabl. II, 2).
- R. inne mało charakterystyczne fragmenty – 10 sztuk.

Obiekt 4

Rozległy obiekt 4 posiadał zarys nieregularnego, wydłużonego prostokąta o długości 8,12 m i szerokości 2,40–3,00 m. Zorientowany był równoległe do wykopu, tj. w kierunku północno-wschodnim (ryc. 4). Uchwycony został na pograniczu ara 2W i 1W na głębokości 25-35 cm, tuż pod warstwą orną. Strop obiektu wyrównany, ale odzwierciedlający ukształtowanie terenu, stąd zróżnicowanie w poziomie jego uchwycenia (+ 245cm/0 w części zachodniej i +218cm/0 w części wschodniej). Na wyżej wymienionym poziomie, mimo intensywnie czarnej barwy, jego zasięg był jeszcze rozmyty i słabo odcinał się od poprzecznego obiektu 7 oraz 5. Wyraźne jego granice określono dopiero na niższym poziomie i na profilach poprzecznych (ryc. 5–7). Jego wypełnisko stanowiła intensywnie czarna ziemia z dużą ilością przepalonego kamienia. Na szczególną uwagę zasługuje skupisko kamieni i nie wytopionego z żelaza grud żuźla, które stwierdzono przy północnej ścianie obiektu, tuż poniżej poziomu wyróżnienia (na gł. 35–45 cm od powierzchni). Z tego destruktu pozyskano również większe fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej.

Obiekt ten posiadał nieregularny, nieckowaty przekrój poprzeczny, ze zróżnicowanym poziomem dna. W przeważającej czę-

Tabl. II. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 2

Taf. II. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 2

Табл. II. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 2

ści posiadał na miąższość 20–30 cm (nieco większą na styku ara 2W i 1W), a wyraźnie zagłębiony był (do gł. 60 cm) przy wschodnim końcu (ryc. 6). Związane są z nim prawdopodobnie słupy 15 i 17, znajdujące się w pobliżu ściany południowej i być może słup 24 o średnicy 35 i miąższości 70 cm, znajdujący się już w pewnej odległości od narożnika NW obiektu. Nie wiadomo, w jakim związku są 4 słupy (nr 11–14), znajdujące się po stronie wschodniej obiektu. Mają one średnicę 20–50 cm i miąższość 10–20 cm.

Inwentarz:

322 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej, 2 fr. przedmiotów żelaznych, 8 kg kamienia, 17 grud żużla i szlaki oraz kilka fr. węgla drzewnego. Znaczną część materiału zdołano wykleić.

Jest on zróżnicowany pod względem technologicznym oraz chronologicznym i można by tu wyróżnić następujące grupy i typy naczyń:

I. CERAMIKA ARCHAICZNA

- Fragment garnka barwy szarobrunatnej, o baniastym brzuscu, przewężonej szyjce i nie zachowanej krawędzi wylewu (sklejony z 2 fragmentów) – tabl. III, 6.
- Fragmenty garnków barwy szarobrunatnej, ręcznie lepione o powierzchni wyrównanej i niekiedy obmazywanej. Tutaj zaliczyć trzeba 5 fr. wylewów o łukowato wygiętym kołnierzu i zgrubiałym, lekko wyodrębniającym się kołnierzu

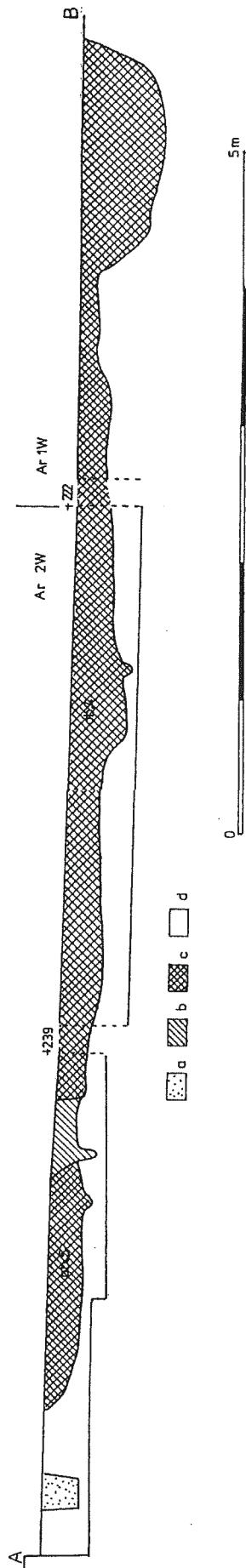

Рис. 6. Выжне, пов. Стжижов, пам. 14. Ar 2 – przekrój A–B przez объекты 4 i 5. a – gów melioracyjny; b – szara ziemia (warstwa kulturowa); c – wurniśniko obiektów; d – calec
 Abb. 6. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Ar 2 – Profil A–B der Objekte 4, 5. a – Entwässerungsgraben; b – grauer Boden (Kulturschicht); c – Objektausfüllung; d – gewachsener Boden
 Рис. 6. Выжне, пов. Стжижов, пам. 14. Ar 2 – разрез A–B через объекты 4 и 5. a – мелиоративный ров; b – серая земля (культурный слой); c – заполненный объект; d – материк

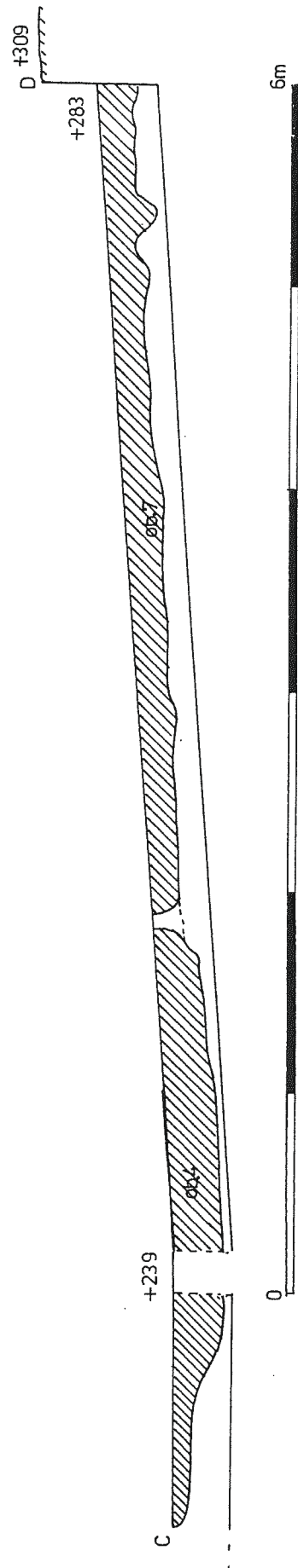
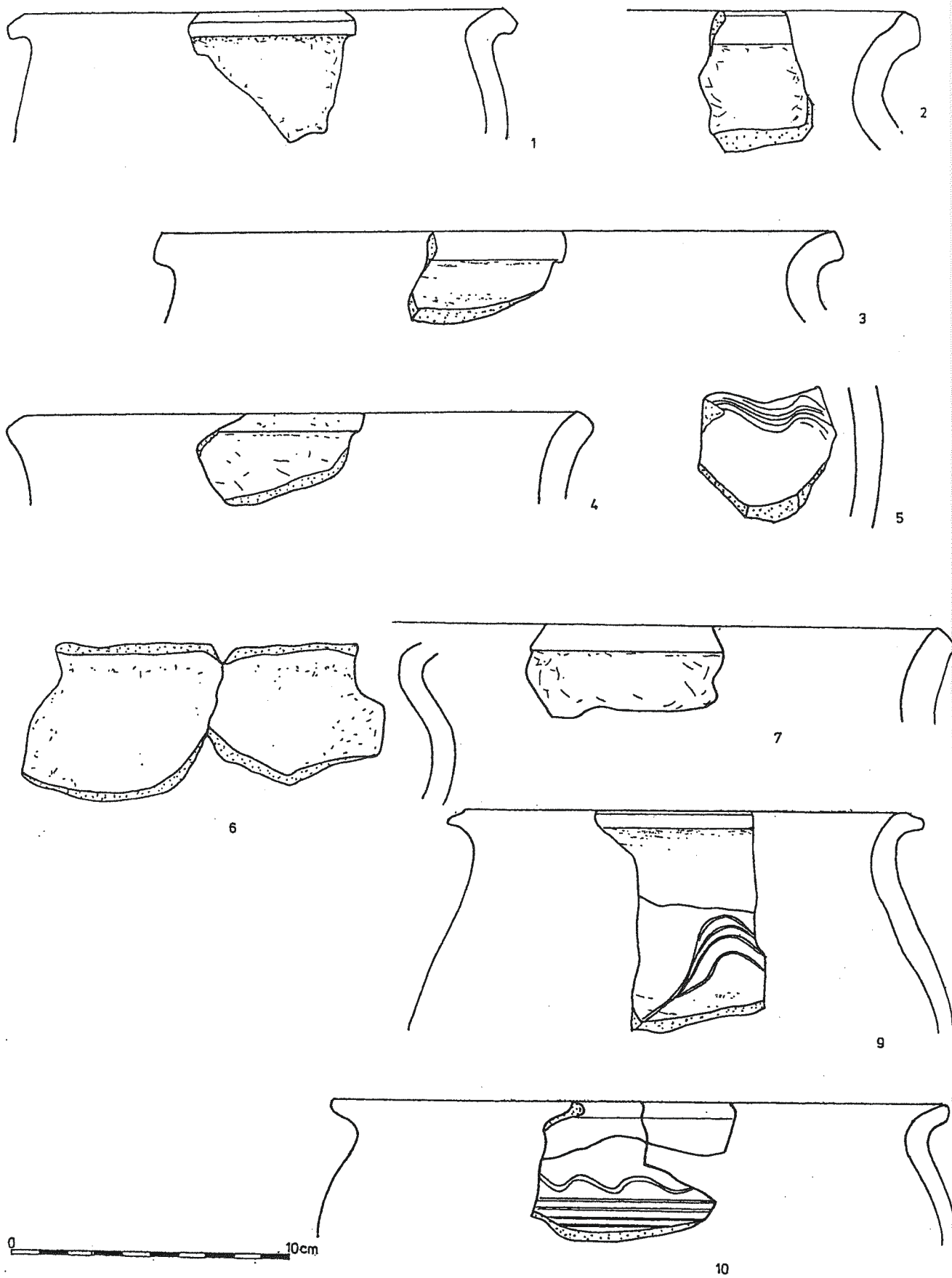

Рис. 7. Выжне, пов. Стжижов, стан. 14. Ar 2W – przekrój C–D
 Abb. 7. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Ar 2W – Profil C–D
 Рис. 7. Выжне, пов. Стжижов, пам. 14. Ar 2W – разрез C–D

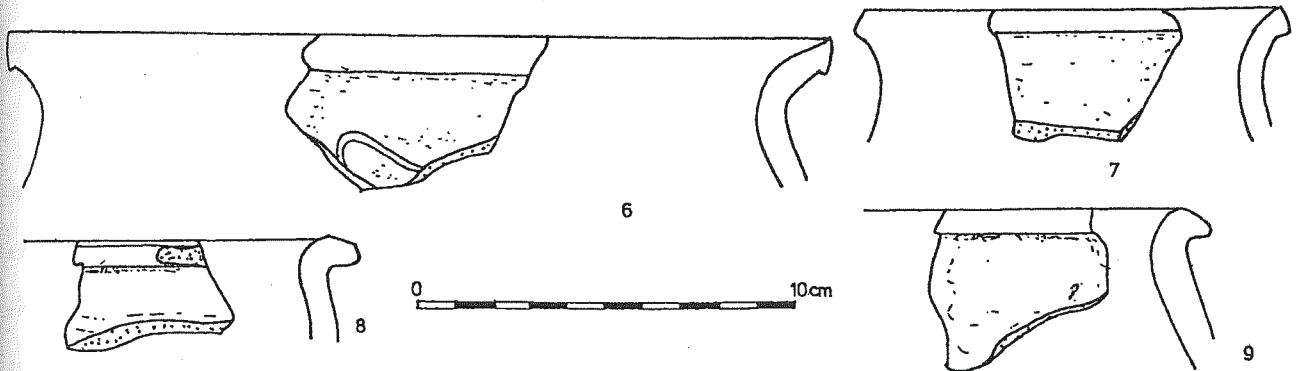
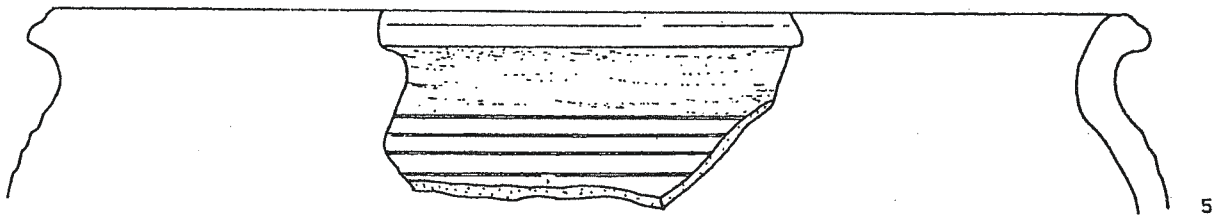
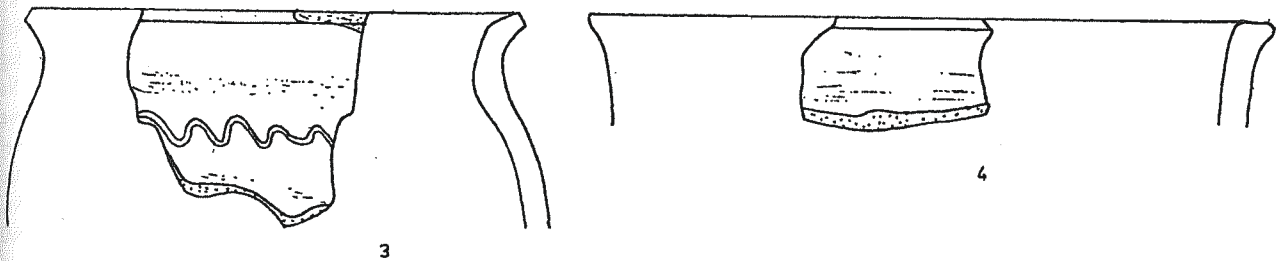
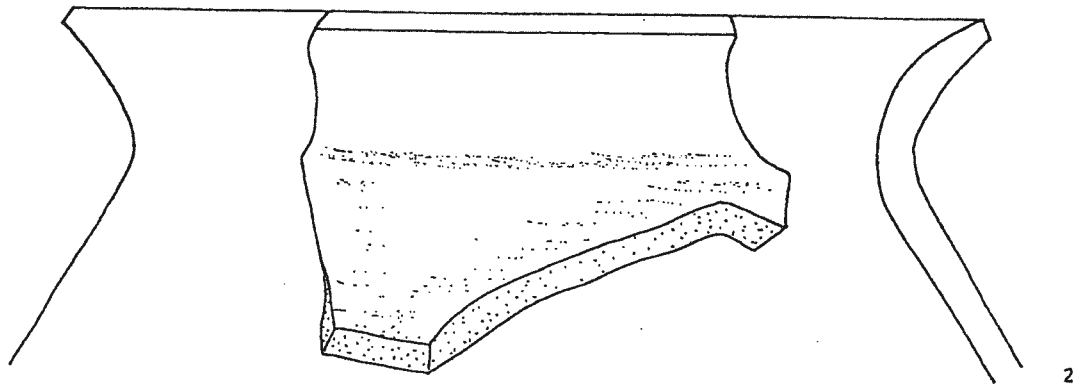
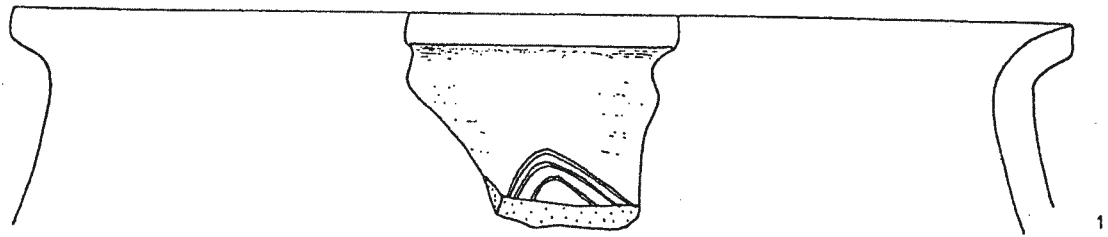

Tabl. III. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 4

Taf. III. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 4

Табл. III. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 4

Tabl. IV
Taf. IV
Табл. IV

Tabl. IV. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 4

Taf. IV. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 4

Табл. IV. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 4

(tabl. III, 1, 2; VI, 1), z którymi korespondują 3 fragmenty den i 1 brzusiec.

- C. 4 wylewy garnków nie obtaczanych barwy szarobrunatnej (prawdopodobnie z 3 egzemplarzy) o łukowato wygiętym kołnierzu oraz skośnie ściętej (na końcu lekko wklęsłej) krawędzi (tabl. III, 3, 4, 7) oraz porowatej powierzchni. Koresponduje z nimi 6 fragmentów brzuśców i den.
- D. 1 wylew garnka j.w. z kołnierzem łukowato wygiętym, skośnie ściętej i lekko wklęsłej krawędzi oraz ornamentem pojedynczej linii falistej poniżej szyjki (tabl. VI, 4).
- E. 7 brzuśców i 2 fragmenty den grubościennych garnków o szorstkiej powierzchni i ceglasterobrazowej barwie.
- F. 2 fr. przydenne garnka ręcznie lepięcego barwy beżowej z gruboziarnistą domieszką, wystającą ponad powierzchnię. Koresponduje z nimi jeszcze 5 fragmentów brzuśców.
- G. Do archaicznej ceramiki zaliczyć trzeba jeszcze kilka fragmentów grubościennych brzuśców i den barwy szaropopielatej.
- H. Pewną odrębną grupę tworzą grubościenne brzuśce barwy beżowoszarej, zdobione ornamentem strefowym, w postaci głębokich rowków, linii falistych oraz ich kombinacji. Przypominają one podstawowy garnek z obiektu 2 (ok. 15 fragmentów).
- I. Grubościenne brzuśce barwy jasnobrazowej (ok. 14 fragmentów).
- J. Do starszych form zaliczyć należy również drobne fragmenty brzuśców zdobione ornamentem grzebykowym (tabl. V, 12) i strefowym ornamentem w postaci zwielokrotnionych linii falistych (tabl. V, 6, 10, 14).

II. CERAMIKA MŁODSZA (DOBRZE OBTOCZONA)

- A. Fragment garnka dobrze obtoczonego, barwy ceglasterobrazowej, o łukowato wygiętym kołnierzu i skośnie ściętej krawędzi wylewu (tabl. IV, 2).
- B. 1 fragment wylewu garnka o skośnie ściętej krawędzi wylewu i ornamentem pojedynczej linii falistej na brzuścu (tabl. IV, 3).
- C. 1 fragment wylewu garnka o wyodrębniającym się, wychylnym na zewnątrz kołnierzu z krawędzią skośnie ściętą i łagodnym wgłębieniem oraz zwielokrotnioną linią falistą poniżej szyjki.
- D. Fragmenty garnków o łukowato wygiętych kołnierzach i guziczkowato zgrubiałych krawędziach lub tylko z niewielkim okapem od dołu (tabl. IV, 6, 7).
- E. Fragment dużego garnka o kołnierzu wyraźnie odcinającym się od brzuśca oraz krótkiej zgrubiałej krawędzi wylewu. Na brzuścu ornament dookólnych regularnych rowków (tabl. IV, 5). Z naczyniami tego typu łączą się prawdopodobnie jeszcze 2 fragmenty wylewów innych garnków o podobnie ukształtowanej krawędzi wylewu (tabl. IV, 8, 9).
- F. 1 fragment wylewu cienkościennego garnka o łukowato wygiętym kołnierzu i zaokrąglonej, nie wyodrębnionej krawędzi wylewu.
- G. 1 fragment wylewu garnka o kołnierzu silnie wychylnym na zewnątrz i lekko zgrubiałej krawędzi wylewu (tabl. V, 1).
- H. 1 fragment wylewu garnka dobrze obtoczonego o wychylnym kołnierzu i lekko zgrubiałej krawędzi wylewu (tabl. IV, 4).
- I. Fragmenty garnków o profilowanym kołnierzu i z wyraźnym wrębem od strony wewnętrznej (tabl. V, 2, 4). Są one starannie obtoczone i uważać je trzeba za najmłodszy element w tym obiekcie.
- J. Fragmenty brzuśców naczyń dobrze obtoczonych, które często zdobione są ornamentem dookólnych rowków (tabl. V, 8, 9), połączonych niekiedy z ornamentem falistym (tabl. V, 5) lub pojedynczej linii falistej (tabl. V, 13). Zwraca uwagę obecność fragmentów garnków z niewielkim otworem poniżej szyjki

(tabl. IV, 13), który wykonano albo przy naprawie garnka, lub w celu zamocowania uchwytu. Podobne przypadki stwierdzono między innymi na osadzie w Wołodzi, pow. Brzozów (S. Czopek, K. Ormian, J. Podgórska-Czopek 2000, tabl. VII, 1), Rzeszowie – Staromieściu (A. Gruszczyńska 1966, ryc. 4h) i Mymoniu (M. Cabalska 1973, tabl. I, 1)

Obiekt 7

Został on uchwycony w południowej części ara 2W, tuż pod warstwą orną na głębokości 22–30 cm. Ze względu na brak środków finansowych, w obecnym sezonie nie udało się określić jego południowego zasięgu. Zorientowany był w kierunku północno-zachodnim i poprzecznie w stosunku do omawianego wyżej obiektu 4 (ryc. 4). Posiadał nieregularny, wydłużony zarys o zachowanej długości (w obrębie ara 2W) 512 cm i szerokości od 170 do 360 cm. Na tym poziomie granice jego nie były jeszcze ostre, szczególnie na styku z obiektem 4 i 5. Jego płaszczyzna nachylona jest zarówno w kierunku północno-wschodnim, jak i południowo-wschodnim. Przy profilu południowym wykopu strop ten zalegał na poziomie +307–285 cm/0, a w części północnej tylko na poziomie 243 cm/0. Miał on identyczne jak obiekt 4 wypełnisko, tj. szaroczarną ziemię, z tym, że było tutaj jeszcze więcej drobnych kamieni. Także i tutaj zauważyć można było pewną ich koncentrację pośrodku obiektu (na poziomie +258/0, tj. 10 cm niższym od poziomu wyróżnienia). Nie wykluczone, że jest to pozostałość ogniska, zniszczonego w trakcie niwelacji terenu przez spychacz. Nie stwierdzono tutaj jednak większej ilości przepalonego węgla drzewnego. Posiadał on nieckowaty przekrój poprzeczny i miąższość około 30 cm. Pełny jego przekrój udokumentowano na profilu S wykopu (ryc. 5), gdzie jego spąg uchwycono na poziomie +261 cm/0 (45 cm od powierzchni). Na przekroju C-D (ryc. 7), udokumentowano tylko 15-centymetrową jego miąższość, ale tutaj należy liczyć się ze ściągnięciem górnej partii obiektu w trakcie eksploracji, a ponadto rzeczywiście całek pojawił się tutaj wcześniej niż nieco dalej w kierunku zachodnim. Spąg w części północnej obiektu uchwycono na poziomie +239 cm/0 przy profilu oraz +220–227 cm/0” nieco na zachód od niego.

Z obiektem tym należy łączyć zapewne 3 dolki postępowe znajdujące się na wschodnich obrzeżach obiektu (nr 18, 19 i 21). Nieco dalej znajdują się już słupy nr 16 i 22.

Inwentarz:

Z obiektu tego pozyskano 169 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej, fragment kamienia żarowego, oraz 3,15 kg kamieni, 1 grudkę żużla, 2 kawałki węgla drzewnego oraz 10 kości. Po sklejeniu materiału ceramicznego, można tutaj wyróżnić fragmenty naczyń i pewne grupy ceramiki wykazujące duże podobieństwo do siebie.

I. CERAMIKA ARCHAICZNA:

- A. Garnek 1 – ręcznie lepiący – barwy szarej o brudnym odcieniu, średnicy wylewu 15 cm i grubości ścianek ok. 0,7 cm. Zachowały się z niego:
  - a. 1 fragment wylewu (tabl. VII, 3)
  - b. 1 masywne dno barwy brunatnoszarej (tabl. VII, 5)
  - c. 2 brzuśce barwy j.w. (na jednym z nich jest ślad rowka dookólnego).
- B. Garnek 2 (lub tylko część dolna i środkowa garnka ww.) – ręcznie lepiący – do którego można zaliczyć:
  - a. większy fragment brzuśca o grubości 1–1,5 cm oraz barwie brązowej zewnątrz i szarej wewnątrz,
  - b. 10 fr. brzuśców barwy szaropopielatobrazowej i grubości ok. 0,8–1 cm.Niewykluczone, że fragmenty te są częścią innej partii garnka 1 lub garnka 3.

ka, lub
rdzono
. Czo-
, Rze-
i My-

uż pod
k środ-
go po-
no-za-
iektu 4
ej dłu-
cm. Na
nie na
równo
odnim.
ziomie
3 cm/0.
ziemię,
i tutaj
ktu (na
). Nie-
trakcie
k więk-
kowitzy
rzekrój
o spąg
ni). Na
etrową
górną
e calec
odnim.
99 cm/0
go.
ve znaj-
. Nieco

czesno-
kg ka-
ości. Po
gmenty
stwo do

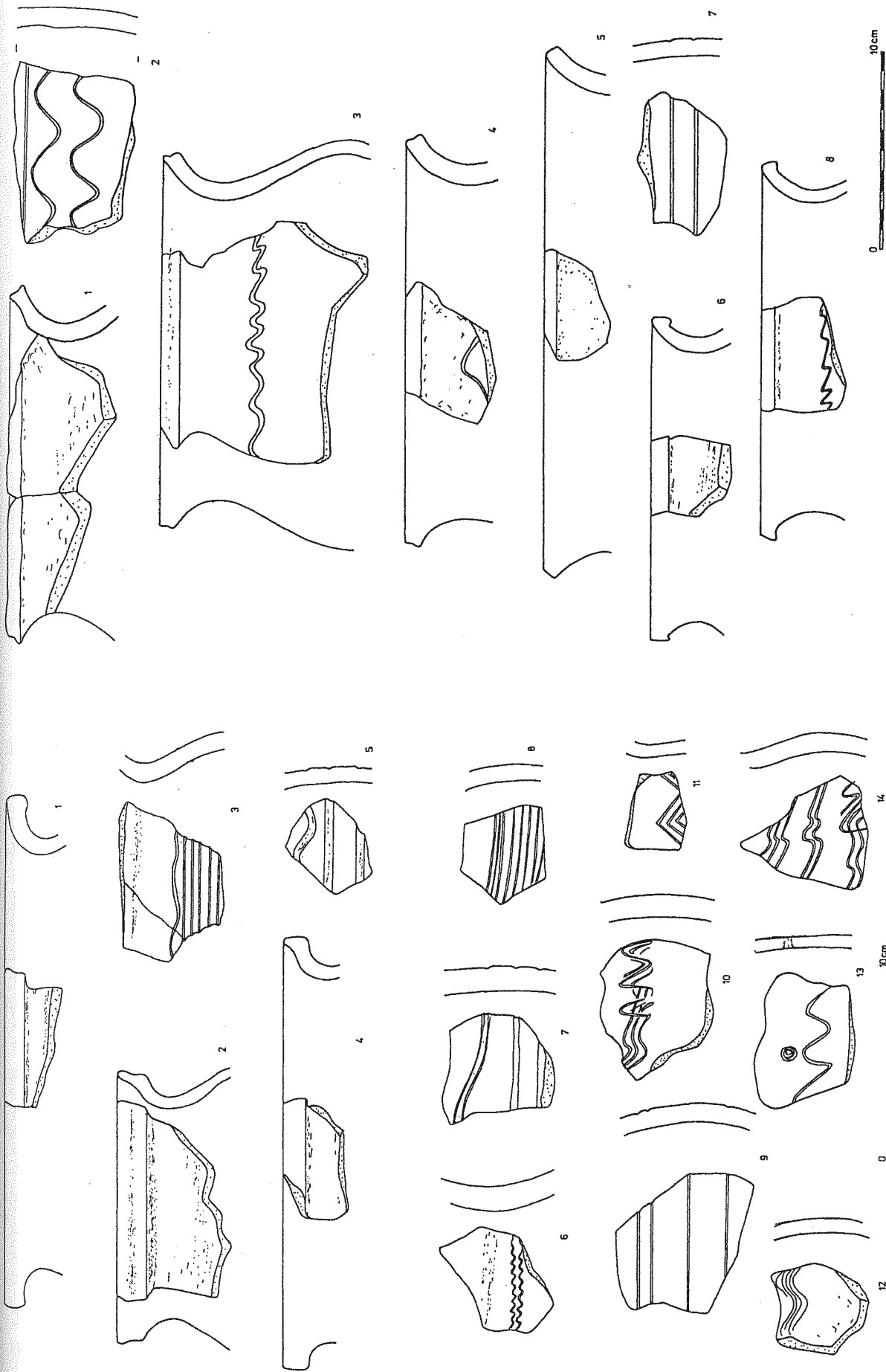
a odcie-
cm. Za-

wka do-
- ręcz-

barwie

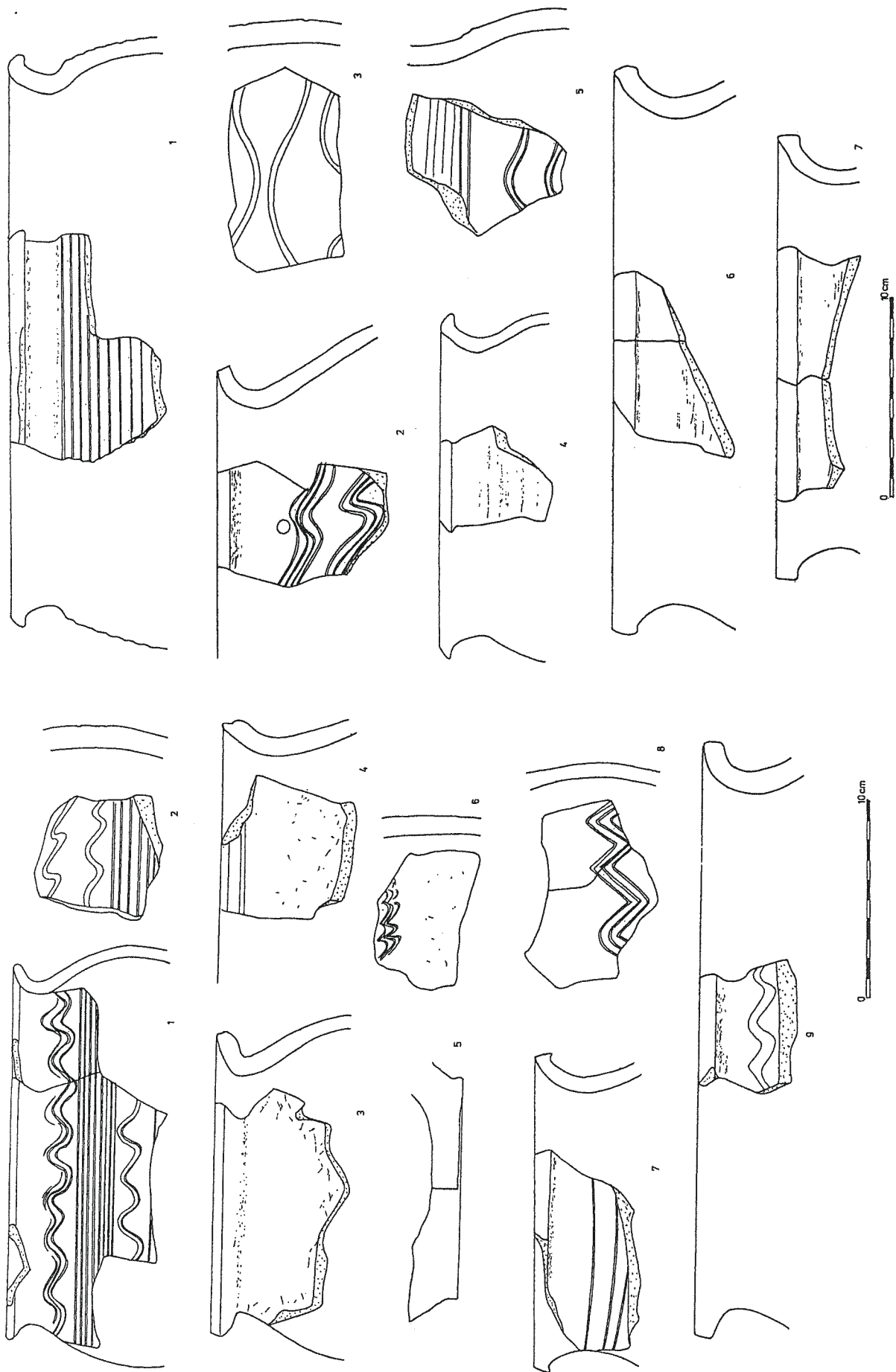
ości ok.

iii garn-

Tabl. V. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 4
Taf. V. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 4
Табл. V. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 4

Tabl. VI. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 4 (1-7) oraz 7 (8)
Taf. VI. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 4 (1-7) und 7 (8)
Табл. VI. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 4 (1-7) и 7 (8)

Tabl. VII. Wyzne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 7
 Taf. VII. Wyzne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 7
 Табл. VII. Выхное, пов. Стржжков, пам. 14. Выборка керамики из объекта 7

Tabl. VIII. Wyzne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 7
 Taf. VIII. Wyzne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 7
 Табл. VIII. Выхное, пов. Стржжков, пам. 14. Выборка керамики из объекта 7

C. Ga
 wę
 ki
 sz
 ści
 D. Ga
 gru
 a

 b.
 E. 3 g
 we
 ora
 F. Br
 we
 orn
 a.

 b.
 G. 1 g
 du
 H. 9 i
 wn
 II. CER
 A. 1
 z
 w
 dy
 ce
 śc

 B. 2
 rz
 gl
 C. Fr
 ne
 sz
 śc
 dc
 D. Fr
 sz
 dz
 pr
 E. Po
 o
 we
 w
 śc
 me
 F. 3
 or
 we
 ro
 G. W
 śn
 lis
 H. 20
 or
 I. 3 t
 fal
 z v

- C. Garnek 3 o łukowato wygiętym kołnierzu i skośnie ściętej krawędzi wylewu (tabl. VII, 9). Średnica około 30 cm; poniżej szyjki ornament pojedynczej, głębokiej linii falistej; barwa brązowo-szara. Niewykluczone, że ceramika z punktu Bb, jest jego częścią składową.
- D. Garnek 4 barwy szarobrunatnej zewnątrz i szarej wewnątrz oraz grubości ścianek ok. 0,9 cm, z którego pozostały:
- fragment wylewu o kołnierzu łukowato wygiętym oraz zgrubiałej i profilowanej krawędzi wylewu (tabl. VII, 4). Domieszka średnioziarnista i niekiedy ziarna piasku wystają ponad powierzchnię, a mimo to powierzchnia zewnętrzna sprawa wrześnie powierzchni śliskiej,
  - 3 brzuśce, w tym 1 zdobiony ornamentem falistym a drugi rowkowym.
- E. 3 grubościennie brzuśce (1,3–1,4 cm) barwy jasnobrązowobeżowej, o wyrównanej, aczkolwiek lekko szorstkiej powierzchni oraz 2 fragmenty barwy szaropopielatej.
- F. Brzuśce grubościennie barwy jasnobrązowej zewnątrz i szarej wewnątrz. Są tu zarówno fragmenty ornamentowane, jak i bez ornamentu, ale technologicznie tworzą jedną całość:
- 7 fragmentów zdobionych ornamentem rowkowym, falistym lub ich kombinacją,
  - 3 fragmenty brzuśców bez ornamentu.
- G. 1 gruby brzusiec barwy beżowobrzązowopopielatej, podobny do dużego garnka z obiektu 2 (tabl. I, 1).
- H. 9 innych, grubych brzuśców garnków barwy jasnobrązowej zewnątrz i szarej wewnątrz, ale o innej fakturze niż ceramika ww.
- II. CERAMIKA O NIECO MŁODSZEJ POZYCJI CHRONOLOGICZNEJ
- A. 1 fragment wylewu garnka o łukowato wygiętym kołnierzu, ale z wyraźnie, guziczkowato wyodrębnioną z obu stron krawędzią wylewu. Barwa szarobrunatna po stronie zewnętrznej (tutaj ślady obmazywania) i brązowa od wewnątrz (tabl. VIII, 6). Masa ceramiczna schudzona drobnoziarnistym piaskiem. Grubość ścianek ok. 0,5 cm.
- B. 2 fragmenty wylewów garnków o łukowato wygiętym kołnierzu i z niewielkim okapem od dołu. Jeden fragment barwy ceglastobrzązowej, a drugi ceglastej. Domieszka piaszczysta.
- C. Fragment garnka o łukowato wygiętym kołnierzu i zaokrąglonej krawędzi wylewu, barwie szarobrunatnej, wyrównanej, ale szorstkiej powierzchni oraz ze strefowym ornamentem na brzuścu w postaci linii falistych przedzielanych szerszym pasmem dookołnych, płytkich rowków (tabl. VII, 1).
- D. Fragmenty garnków wyraźnie obtaczanych, barwy brunatnoszarej o łukowato wygiętym kołnierzu i z pogrubioną krawędzią wylewu. Do tej grupy zaliczyć można 4 fr. wylewów oraz prawdopodobnie 10 brzuśców.
- E. Podobny jak wyżej wylew garnka barwy szarobrunatnej, lecz o nieco innym wymodelowaniu krawędzi (tabl. VIII, 7) – od wewnątrz lekki karb, a od strony zewnętrznej pogrubiony w formie łagodnej wargi od dołu, a nie ostrego okapu. Grubość ścianki 1 cm. Z wylewem tym wiązać można ponadto 1 fragment szyjki garnka.
- F. 3 fragmenty o dość grubych ściankach barwy szarobeżowej oraz z kołnierzem wyraźnie odcinającym się od brzuśca i z krawędzią wywinętą. Na brzuścu znajduje się głęboki ornament rowkowy (tabl. VIII, 1).
- G. Wylew garnka obtaczanego o silnie wygiętym kołnierzu i skośnie ściętej krawędzi wylewu oraz strefowym ornamentem falistym na brzuścu (tabl. VIII, 2).
- H. 20 brzuśców garnków bardzo dobrze obtoczonych, zdobionych ornamentem rowkowym w jednocentymetrowych odstępach.
- I. 3 brzuśce garnków barwy szarobrzązowej zdobione ornamentem falisto-zygzakowatym. Niewykluczone, że wiązać je należy z wylewami garnków z punktu E.

- J. 11 fragmentów brzuśców zdobionych ornamentem falistym, o zróżnicowanej formie: zwykła fala – 4 fragmenty; zwielokrotniona wysoka fala – 5 fragmentów oraz zwielokrotniona, ale niska fala – 2 fragmenty.
- K. 5 mało charakterystycznych fragmentów den.

Obiekt 8

Niewykluczone, że integralnie z obiektem 7 związany jest również obiekt 8, który odciął się na poziomie 5–7 cm niższym od podstawowego. Znajdował się on zaledwie 20 cm na zachód od niego. Posiadał owalno-sercowaty zarys i średnicę 56 i 86 cm Strop uchwycono na poziomie + 257–266 cm/0, a jego miąższość wynosiła zaledwie 10 cm. Wypełnisko identyczne jak w obiektach 4 i 7, z którego pozyskano tylko 1 brzusiec obtaczanego naczynia barwy ceglastobrzązowej, pokrytego ornamentem płytkich rowków dookołnych.

Obiekt 5

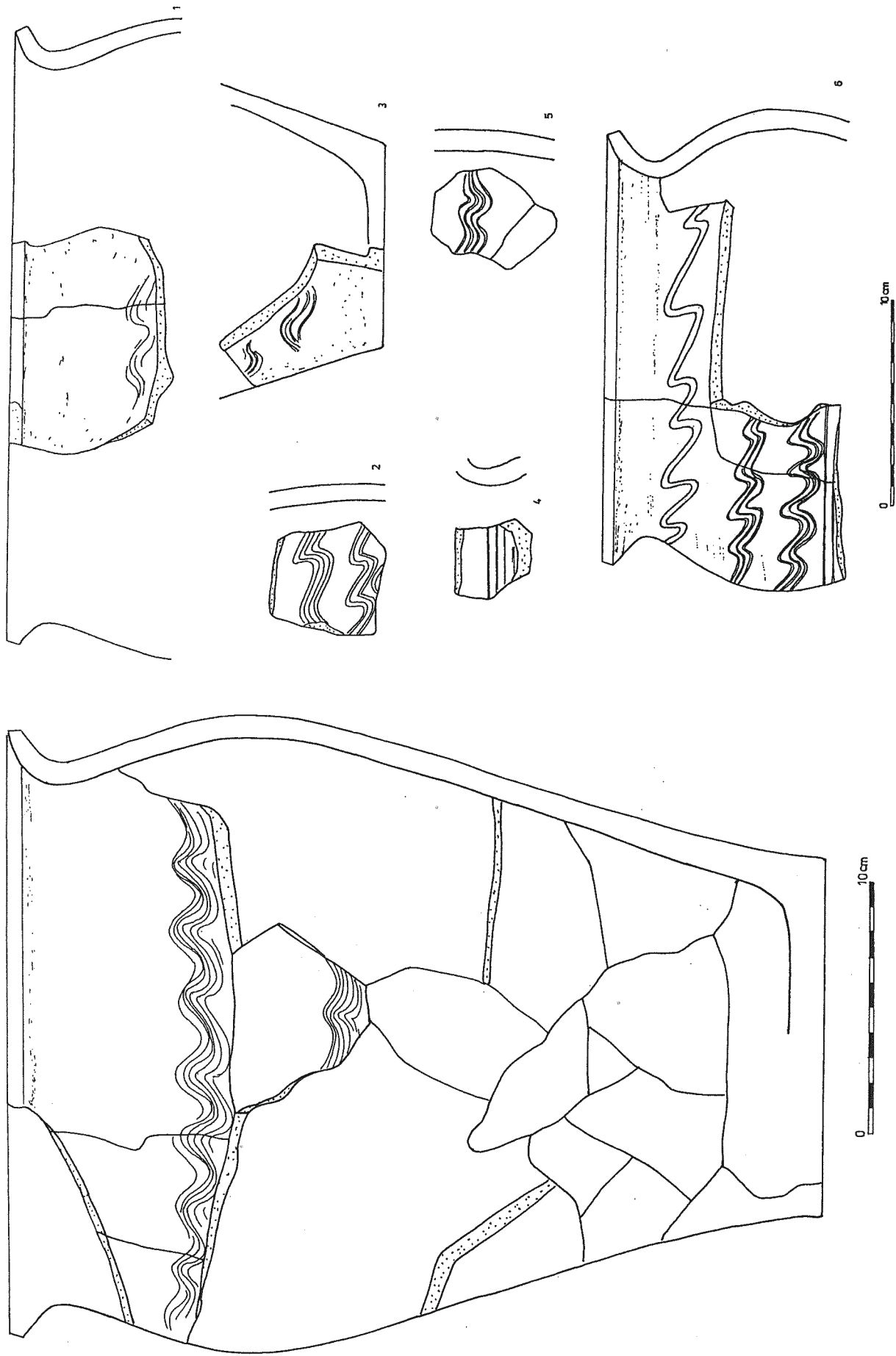
Znajdował się na pograniczu obiektu 4 i 7, ale nie stwierdzono między nimi żadnych punktów stykowych (ryc. 4). Wyróżniony został na tej samej głębokości co obiekt 4 i 7 (ze stropem na poziomie około +243–253 cm/0), ale odznaczył się od nich inną barwą. Jego wypełnisko tworzyła szarobrzązowopomarańczowa ziemia z dużą ilością drobnych okruców polepy. Podobne wypełnienie miał również znajdujący się w pobliżu obiekt 10. Obiekt 5 posiadał zarys zbliżony do koła o średnicy 176–188 cm oraz nieckowaty przekrój poprzeczny. Miąższość dochodziła do 35 cm, a spąg osiągnięto na poziomie +211 cm/0 (ryc. 6).

Niewykluczone, że obiekt ten w górnej partii mógł być połączony z podobnym obiektem 10, gdyż rozdzielał je tylko wąski pasek calcowej ziemi, a niektóre fragmenty ceramiki z nich pozyskane sklejały się ze sobą.

Inwentarz:

53 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej i 2 fr. neolityczne oraz drobne kamienie (0,30 kg). Udało się wykleić sporą część tego materiału i wskazać można większe elementy, wiążące się często ze sobą:

- A. Garnek zrekonstruowany z wyklejonej części przydennej oraz górnej partii naczynia. Jest to wysoki garnek (tabl. IX) z załomem brzuśca na 2/3 jego wysokości, o średnicy większej nie tylko od średnicy dna, ale nieznacznie również od średnicy wylewu. Całkowita wysokość naczynia wynosi 33 cm, średnica wylewu – 24 cm; maksymalna wydętość brzuśca – 25,5 cm, a średnica dna – 14 cm. Posiada on lekko baniasty brzusiec, przewężoną szyjkę i krótki, łukowato wygięty kołnier z krawędzią skośnie ściętą. Cechuje się wyrównaną, ale szorstką powierzchnią, w dolnej części nawet z wystającymi grubszyimi ziarnami piasku (zwłaszcza od strony wewnętrznej), a przy szyjce lekko obtoczona. Na załomie brzuśca znajduje się podwójna, płytka linia falista wykonana grzebykiem. Barwa naczynia nie jest jednolita – na zewnątrz przy kołnierzu brunatna i jasnobrązowobeżowa na pozostałej partii, a od strony wewnętrznej szarawa. Grubość ścianek naczynia oscyluje między 1,0–1,5 cm. Poza wyklejonymi 4 partiami, z naczynia tego pochodzi jeszcze 14 luźnych brzuśców. W sumie z całego garnka zachowały się 32 fragmenty.
- B. Fragmenty różnych lub nieokreślonych naczyń, które raczej nie są związane z ww. garnkiem:
- Bez wątplenia odrębne są 2 fragmenty brzuśców o mączastej ścierającej się powierzchni, które datować należy na wczesny neolit, a ponadto inne, już wczesnośredniowieczne:
    - 1 fr. dna garnka ręcznie lepionego wykonanego z masy ceramicznej z dużą ilością domieszki średnioziarnistego piasku. Barwa brązowa po zewnętrznej i brunatna po wewnętrznej stronie. Na brzuścu ślad delikatnego ornamentu falistego wykonanego grzebykiem (tabl. X, 1),

Tabl. IX. Wyzne, pow. Strzyzów, stan. 14. Garnek z obiektu 5

Taf. IX. Wyzne, Kreis Strzyzów, Fundst. 14. Topf aus dem Objekt 5

Табл. IX. Выхное, пов. Стужигов, пам. 14. Горшок из объекта 5

Tabl. X. Wyzne, pow. Strzyzów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 5 (1-4) i 11 (5, 6)

Taf. X. Wyzne, Kreis Strzyzów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 5 (1-4) i 11 (5, 6)

Табл. X. Выхное, пов. Стужигов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 5 (1-4) i 11 (5, 6)

Табл. IX. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Горшок из объекта 5
 Табл. X. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Выборка керамики из объекта 5 (1-4) и II (5, 6)

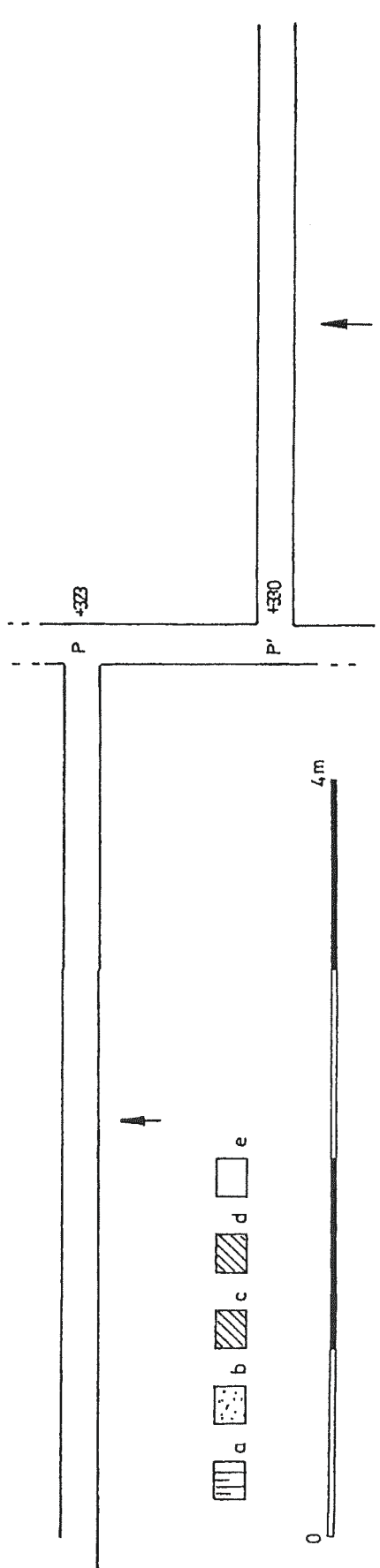
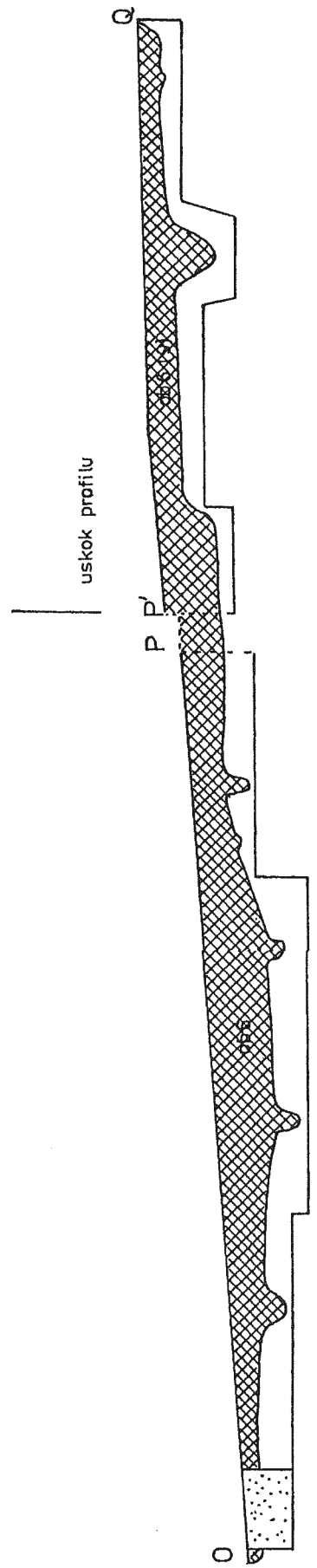
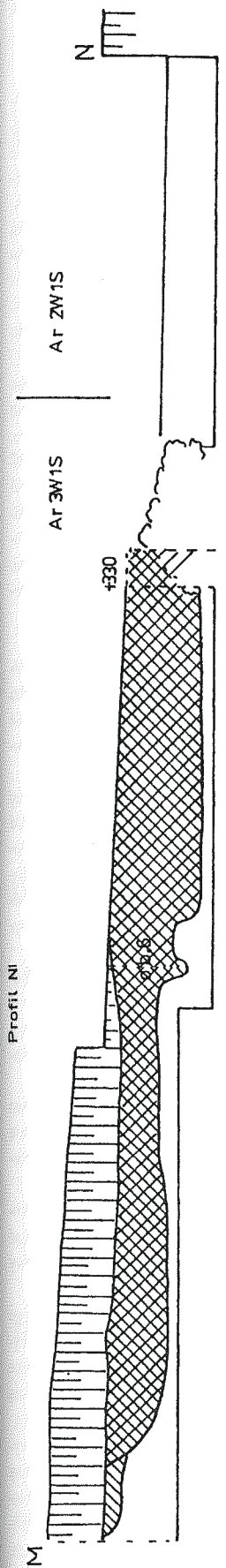

Рис. 8. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Ar 3W i 3W1S. Przekrój M-N oraz O-P/P'-O. a - humus; b - rów melioracyjny; c - szara ziemia (warstwa kulturowa); d - szaroczarne wypełnisko obiektu
 Abb. 8. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Ar 3W und 3W1S. Profil M-N und o-p/P'-O. A - Humus; b - Entwässerungsgraben; c - grauer Boden (Kulturschicht); d - dunkelgraue Objektausfüllung
 Рис. 8. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Ар 3W и 3W1S. Разрез M-N и O-P/P'-O. а - гумус; b - мелиоративный ров; c - серая земля (культурный слой); d - серо-черное заполнение объекта

- b. szyjka i fragment brzuśca barwy brunatnoszarej, zdobione ornamentem rowkowym. Niewykluczone, że fragmenty wiążą się z ww. dnem,
- c. 2 fr. brzuśców garnka obtaczanego barwy ceglastej. Jeden z nich nosi co prawda ornament zwielokrotnionej linii falistej, ale jest to zapewne późniejszy artefakt,
- d. odrębny jest również fragment brzuśca z gruboziarnistą domieszką wystającą ponad powierzchnię, która jest jednak śliska,
- e. 2 fr. brzuśców, zapewne z jednego naczynia dobrze obtoczonego. Grubość 0,8–0,9 cm. Barwa brązowoszara, a powierzchnia wyrównana z płytkim ornamentem rowkowym,
- f. brzusiec barwy jasnobrązowej zewnątrz, szarej wewnątrz, który zdobiony jest pojedynczą linią falistą, powyżej której znajdują się cienkie żłobki dookólne,
- g. 2 brzuśce, j.w., ale tylko z pojedynczą linią falistą,
- h. ponadto jeszcze 8 innych mało charakterystycznych brzuśców, 1 szyjka i 1 fr. dna.

Obiekt 10

Nieco dalej w kierunku północno-zachodnim, rozdzielony około 20 cm pasmem calca, znajdował się obiekt 10, o owalnym zarysie i wymiarach 148 x 100 cm (ryc. 4). Wyróżniony został tuż pod warstwą orną na głębokości 30 cm (na poziomie około +233 cm/0). Posiadał nieckowaty przekrój poprzeczny i miąższość do 30 cm (ryc. 10). Wypełniała go identyczna ziemia, jak obiekt 5. Bezsrośnie przy jego krawędzi stwierdzono jeden mały dołek postłopy (śląd kółka), a między nim i obiektem 2, taki sam dołek nr 26.

Inwentarz:

19 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej i 2,70 kg kamienia. Po sklejeniu, wyróżnić można tutaj:

- A. 1 większy fragment wylewu garnka o łukowato wygiętym kołnierzu grubości 1,1 cm i zgrubiałej, profilowanej krawędzi wylewu. Ma on starannie wyrównaną i obtaczaną powierzchnię barwy jasnobrązowej o szarym nalocie.
- B. Sklejony z 2 fr. brzusiec innego garnka barwy jasnobrązowopomarańczowej zewnątrz i szarej wewnątrz, wyrównanej powierzchni i ornamentem na brzuścu w postaci zwielokrotnionej, wysokiej linii falistej. Z tego naczynia pochodzić może jeszcze 1 okruch ceramiki.
- C. Fragment przydennej części garnka barwy brunatnoszarej po obu stronach, wyrównanej powierzchni i średnioziarnistej domieszce. Poza dwoma okruchami brak innych fragmentów, które wiązać można by z tym dnem. Zbliżony jest tylko fragment z punktu E.
- D. 1 fragment części przydennej innego garnka dobrze obtoczonego barwy jasnobrązowej. Być może można z nim wiązać również 1 fr. brzuśca barwy jasnobrązowej zewnątrz i szarawej wewnątrz.
- E. 1 fr. części przydennej innego jeszcze garnka o barwie szarobrunatnej zewnątrz i szarej wewnątrz, zbliżony (ale nie z tego samego naczynia) do fragmentu z punktu C.
- F. 1 fr. szyjki garnka bardzo dobrze obtoczonego barwy szaropopielatej.
- G. 2 fr. jednego brzuśca garnka grubości 7 cm i szarej barwie po obu stronach, który zdobiony jest podwójną strefą zwielokrotnionej i wysokiej linii falistej. Masa ceramiczna schudzona średnioziarnistym piaskiem.
- H. 1 niewielki fragment zdobiony wielokrotną linią falistą. Barwa jasnobrązowa zewnątrz i szaropopielata wewnątrz. Grubość ścianek ok. 0,5 cm.
- I. 1 fr. brzuśca garnka zdobionego cienkim i niestarannym ornamentem rowkowym. Barwa brązowobeżowa. Grubość ścianek 0,7 cm.

- J. 2 fr. brzuśców, zapewne jednego naczynia o powierzchni wyrównanej, barwy jasnobrązowopomarańczowej zewnątrz i szaropopielatej wewnątrz oraz 2 inne brzuśce.

Obiekt 11

Uchwycony został w ćwiartce NW ara 2W, na głębokości 40–42 cm od powierzchni (od kilku do 10 cm niżej od poziomu podstawowego, na którym odsłonięto obiekty: 2, 5 i 10) tj. na poziomie +200 cm/0. Posiadał on nieckowaty przekrój poprzeczny i miąższość do 10 cm (ryc. 10). Wypełniała go szarozółta ziemia z drobnymi okruchami polepy i drobnymi kamieniami. W pewnej odległości od obiektu 10 i 11 znajdują się dość enigmatyczne dołki postłopowe nr 23 i 26.

Inwentarz:

39 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej oraz kilka drobnych kamieni (0,30 kg).

- A. Garnek 1 (tabl. X, 6) złożony z 2 sklejek. Jest to garnek o baniastym brzuścu, nie zachowanej partii przydennej oraz kołnierzu wychylonym na zewnątrz i skośnie ściętej krawędzi wylewu. Barwa szarobrązowa pod wylewem i ceglasterobrązowa na brzuścu na stronie zewnętrznej i szara wewnątrz. Powierzchnia wyrównana, ale szorstka. Tuż poniżej szyjki umieszczono pojedynczą linię falistą, a na załomie brzuśca podwójną strefę zwielokrotnionych linii falistych, podkreślonych drobnymi rowkami. Z tym garnkiem wiązać można jeszcze 1 fragment grubościennego brzuśca zdobionego ornamentem falistym.
- B. Pozostałe fragmenty nie związane z ww. garnkiem:
  - a. 1 fragment garnka obtaczanego barwy brunatnoszarej o kołnierzu wychylonym łukowato i skośnie ściętej krawędzi (z lekkim wgłębieniem). Na brzuścu ornament szerokich, ale niegłębokich rowków. Domieszka średnioziarnista. Brak innych elementów, które można by łączyć z tym garnkiem,
  - b. 1 wylew innego jeszcze garnka, o kołnierzu odcinającym się wyraźnie od brzuśca i wychylonym na zewnątrz. Krawędź skośnie ścięta z lekkim zgrubieniem (okapem) od dołu. Powierzchnia wyrównana, ale szorstka barwy brunatnobrązowej; na brzuścu poniżej szyjki pojedyncza linia falista podkreślona trzema drobnymi rowkami, pod którymi znów występuje ornament falisty, ale wykonany grzebykiem,
  - c. 1 fragment szyjki garnka archaicznego barwy brunatnej, o powierzchni śliskawej, pomimo obecności w masie ceramicznej sporej ilości domieszki średnioziarnistej, z ziarnami wystającymi ponad powierzchnię + 2 podobne, ale drobne fragmenty brzuśców,
  - d. fragmenty garnka bardzo dobrze obtoczonego o stosunkowo cienkich ściankach barwy brunatnej i rdzawym odcieniu z którego zachowały się dwa fragmenty przydenne oraz brzusiec zdobiony trzema płytkimi rowkami,
  - e. 1 fragment grubościennego dna garnka barwy brązowej po stronie zewnętrznej i szarej wewnątrz. Z naczyniem tym wiązać można, jak się wydaje, jeszcze 3 grubościenne brzuśce barwy j.w., w tym jeden z ornamentem pojedynczej linii falistej,
  - f. 2 fragmenty przydenne innego jeszcze garnka obtaczanego barwy brązowoceglastej i nieco cieńszych ściankach niż wyżej. Być może z garnkiem tym łączą się niektóre brzuśce i fragment przyszyjkowy garnka zdobiony pojedynczą linią falistą,
  - g. oprócz 3 brzuśców przypisanych do garnka z punktu e wymienić można jeszcze 5 innych brzuśców – 1 grubościenny barwy ceglastej zewnątrz i szaropopielatej wewnątrz, zdobiony ornamentem rowkowym; 1 fragment z partii przyszyjkowej zdobiony pasmem cienkich i niskich linii falistych; 1 fragment brzuśca niezbyt grubego z ornamentem rowko-

wym w szerokim rozstawie; 1 fragment z ornamentem strefowym falistym podkreślonym rowkiem oraz 1 brzusiec grubościenny z delikatnym ornamentem falistym – grzebykowym (tabl. X, 5). Ten ostatni jest identyczny do fragmentów składających się na garnek z obiektu 5.

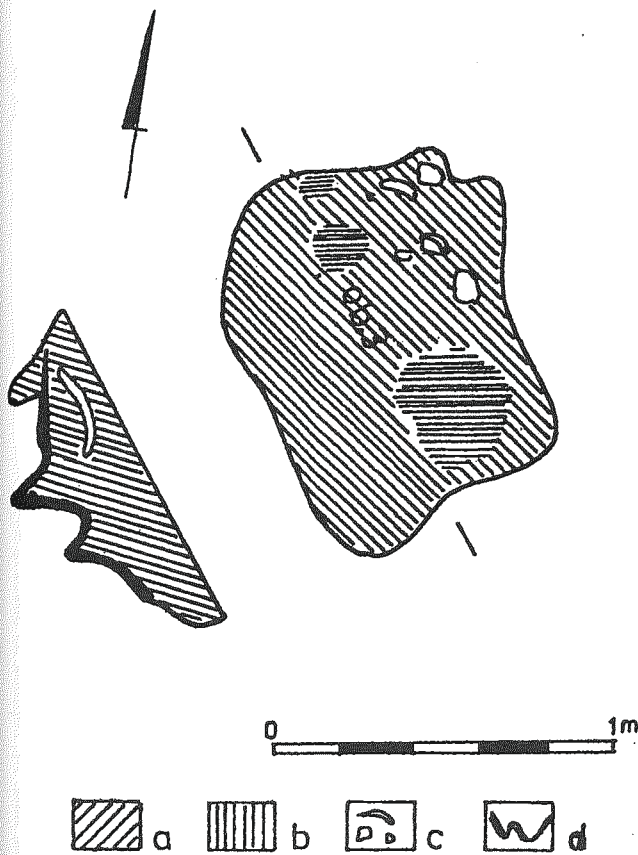
Blok wykopów na arze 3W1S, 3W wraz z przyległą częścią ara 2W oraz niewielkim skrawkiem ara 2W1S

Także i tutaj stwierdzono bardzo prosty układ stratygraficzny, gdyż pod warstwą orną grubości od 22 do 38 cm, zalegał już całec albo występowały wyraźne obiekty archeologiczne. W bloku tym odkryto w sumie 4 obiekty archeologiczne (3, 6+9 oraz 12 i 13) i 7 dolków posłupowych (5–10 i 20). Najpłytsza warstwa orną występowała w południowej i północno-wschodniej części ara 3W1S (22–25 cm), nieco głębsza w północno-zachodniej części wykopu, a najgrubszą warstwę orną (38 cm) stwierdzono w zachodniej i północnej partii wykopu na arze 3W.

Wysokość narożników wykopu na arze 3W1S i 3W.

Wykop 3W1S:

Narożnik SE – +348 cm/0; SW – +405 cm/0; NW – +380 cm/0; NE – +348 cm/0.

Ryc. 9. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Ar 3W1S – rzut i przekrój obiektu 3. a – szaropopielata glina; b – ciemnoszara ziemia; c – większe fragmenty ceramiki; d – warstwa spalenizny przy dnie obiektu

Abb. 9. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Ar3W1S – Grundriss und Profil des Objekts 3, a – grauerer Lehm; b – dunkelgrauer Boden; c – größere Keramikfragmente; d – Brandschicht am Objektboden

Рис. 9. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Ар 3W1S – план и разрез объекта 3: а – светло-серая глина; б – темно-серая земля; с – большие фрагменты керамики; д – слой гари при дне объекта

Wykop na arze 3W:

Narożnik SW – +386 cm/0; NW – +336 cm/0; NE – +310 cm/0.

Obiekt 3

Odsłonięty został w północno-zachodniej części ara 3W1S na głębokości około 25 cm (383 cm/0), tuż pod warstwą orną (ryc. 4, 9). Miał on zarys nieregularnego czworoboku o wymiarach 105 x 75–90 cm i zaokrąglonymi narożnikami, zorientowanego w kierunku północnym. Posiadał szaropopielatą barwę, a na obrzeżach była cienka otoczka z pomarańczowej polepy. Już na poziomie wyróżnienia widoczne były większe fragmenty ceramiki, kawałki polepy, małe kamienie oraz drobne węgielki drzewne.

W przekroju poprzecznym obiekt ten posiadał nieckowaty zarys z nieregularnym poziomem dna, przy którym stwierdzono cienką smugę spalenizny (ryc. 9). Jego miąższość wynosiła średnio 20–25 cm, ale głębszym wypustem sięgała nawet do 40 cm. Jak już wspomniałem wyżej, w obiekcie tym znajdowano duże fragmenty ceramiki, pochodzące, jak się później okazało z jednego naczynia, które udało się zrekonstruować (tabl. XI).

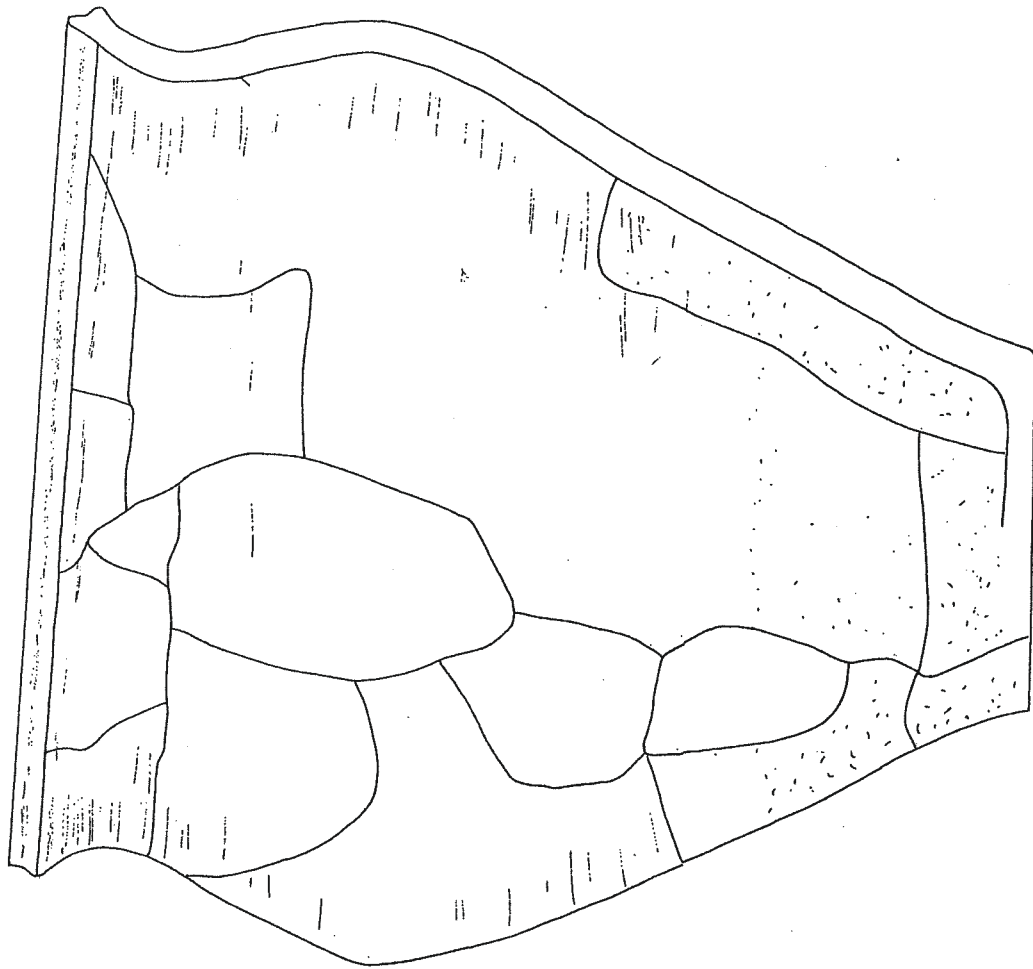
Jest to duży, grubościenny garnek o średnicy wylewu 33 cm i wysokości całkowitej 39 cm. Posiada on baniasty, wysoko załamujący się (na 2/3 wysokości) brzusiec i krótki, łagodnie wygięty kołnierz z krawędzią pogrubioną i łagodnie profilowaną. Od wewnątrz na kołnierzu wyczuwalne jest lekkie wgłębienie. Maksymalna wydętość brzuśca wynosi 37 cm, a w przewężeniu szyjki 31 cm. Naczynie to poniżej załomu brzuśca silnie, ale regularnie zwęża się w kierunku dna, którego średnica wynosi 14 cm. Jest to naczynie ręcznie lepione, o wyrównanych, ale szorstkich powierzchniach. Masa ceramiczna schudzona jest bardzo dużą ilością drobnoziarnistego piasku równomiernie rozprowadzonego, stąd jego sypiące się powierzchnie. Zewnątrz posiada barwę jasnobrązowopomarańczową, miejscami szarawą, a wewnątrz barwę ciemnoszarą. Grubość ścianek naczynia oscyluje między 1,2 i 1,6 cm. Garnek ten nie jest zdobiony.

Na podstawie formy oraz cech technologicznych, naczynie to należałoby datować na VIII lub przełom VIII i IX wieku. Posiada on krawędź typu 43 wg klasyfikacji M. Parczewskiego (1982, ryc. 9) charakterystyczną dla I fazy naczyń wczesnośredniowiecznych. Należy zwrócić uwagę, że pod względem technologicznym garnek ten wyraźnie różni się od ceramiki pozyskanej z innych obiektów. Biorąc pod uwagę wszystkie jego cechy, skłonny jestem datować go na wiek VIII. Najbardziej przypomina on niektóre fragmenty ceramiki z obiektów: 5, 10 i 11.

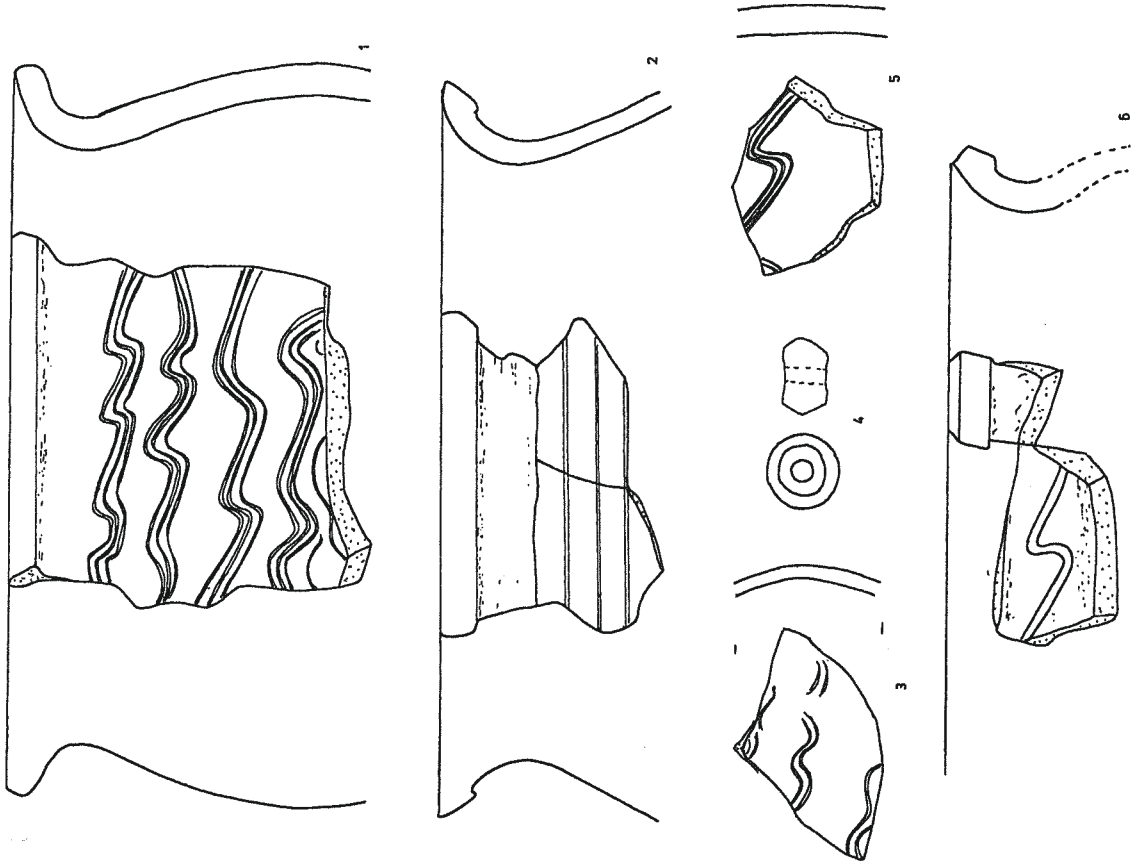
Obiekt 6 (wraz z aneksem, który wcześniej określano jako obiekt 9)

Jest to rozległy obiekt, który wystąpił na pograniczu ara 2W i 3W oraz ara 3W1S (ryc. 4). Uchwycony został tuż pod warstwą orną, na głębokości 22–32 cm. Płaszczyzna stropu dość wyrównana, ale poziom bezwzględny zróżnicowany ze względu na ukształtowanie terenu, który opada w kierunku północnym i północno-wschodnim. Poziom stropu najlepiej widoczny jest na profilu N ara 3W1S (od +344 cm w części zachodniej do +320 cm/0 w części wschodniej). Na etapie wstępnym wyróżniono tutaj 2 obiekty – tj. nr 6 – obiekt zasadniczy o dość regularnym trapezowatym zarysie oraz nr 9 – wąski aneks wysunięty ku południowi. Tutaj na styku z obiektem zasadniczym odsłonięto skupisko kamieni, być może pozostałość ogniska (+329 cm/0).

Obiekt zasadniczy miał długość 5,20–7,40 m i szerokość 3,40–4,20 m, a jego aneks długość 3,40 m i szerokość do 1,25 m. Podział ten nie potwierdził się jednak na wykonanych przekrojach poprzecznych (ryc. 8), tak więc traktować je należy jako jedną całość. Posiadał on nieregularny przekrój poprzeczny i nierówne dno. W większości miąższość obiektu wynosiła około 20 cm, ale przy

Tabl. XI. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Garnek z obiektu 3
 Taf. XI. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Topf aus dem Objekt 3
 Табл. XI. Выжное, пов. Стжижков, пам. 14. Горшок из объекта 3

Tabl. XII. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Wybór ceramiki z obiektu 6 (1-4) i 13 (5, 6)
 Taf. XII. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Keramikauswahl aus dem Objekt 6 (1-4) und 13 (5, 6)
 Табл. XII. Выжное, пов. Стжижков, пам. 14. Выборка керамики из объекта 6 (1-4) и 13 (5, 6)

św
 M-
 w
 w
 czę
 pow
 pol
 nii
 ale
 dop
 ryp
 cy
 wa
 dzo
 In
 63
 3 k
 me
 A.

Ry
 Ab
 Ри

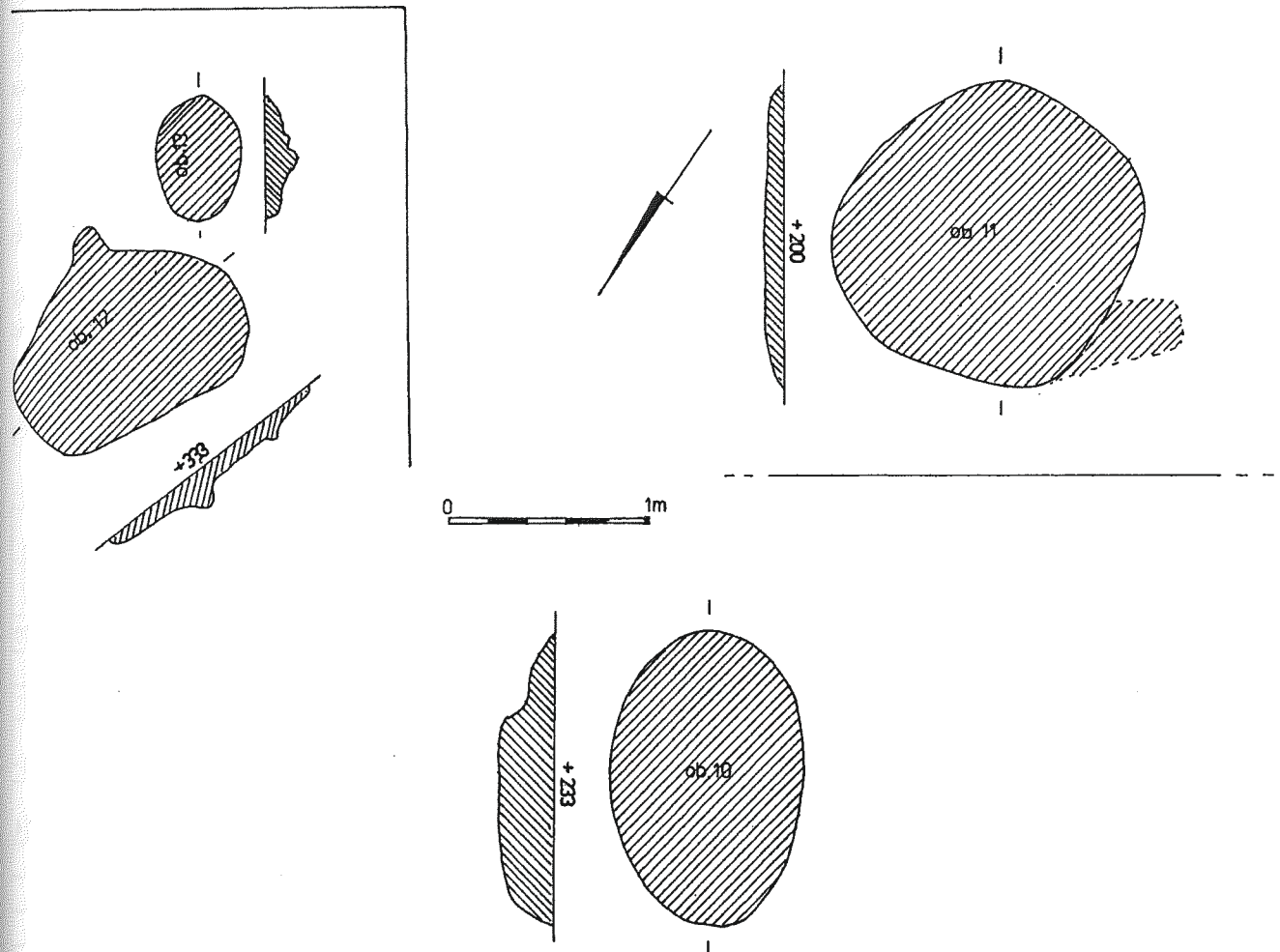
świadcach profilowych, a zwłaszcza we wschodniej części profilu M-P', była znacznie większa i sięgała nawet 44 cm. Spąg obiektu w tej partii znajdował się na poziomie +292 cm/0, przy +312 cm w części zachodniej tegoż profilu oraz +270 cm/0 we wschodniej części obiektu. Wiązać z nim można, jak się wydaje, 4 dolki posłupowe, znajdujące się bądź w jego obrębie – słup nr 20 lub w jego pobliżu, jak słupy 8-10. Te ostatnie układają się jakby w jednej linii. Słup 8 miał średnicę 26 cm i głębokość 22 cm; nr 9 to wąska, ale dość długa (80 cm) szara smuga, na której zakończeniu mamy dopiero ślad wąskiego dolka posłupowego, miąższość 15 cm, w szarym wypełnisku znajdowały się drobne kamienie; słup 10 – średnicy 25 i miąższości 10 cm. Pozostałe dolki posłupowe (5-7) znajdowały się w południowo-wschodnim narożniku wykopu i nie stwierdzono w nich żadnego materiału archeologicznego.

Inwentarz:

63 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej, 1 przęślik gliniany, 3 kg kamieni i 1 kość. Po sklejeniu wyodrębnić można tutaj fragmenty następujących naczyń:

A. Duży garnek o średnicy 27 cm, z którego zachował się 1 wylew o kołnierzu szeroko wychylnym na zewnątrz i zaokrąglonej krawędzi wylewu. Na brzuścu znajduje się ornament strefowy z pasm zwielokrotnionych linii falistych (tabl. XII, 1). Powierzchnia wyrównana, barwy jasnobrązowej po stronie zewnętrznej i brunatnej od wewnątrz. Z tego naczynia pochodzić mogą jeszcze 2 fragmenty brzuśców.

- B. 3 fr. brzuśców prawdopodobnie z jednego garnka grubości 0,9 cm. Barwa szara wewnątrz i brunatnobieżowa zewnątrz. Grube ziarna domieszki wystają ponad powierzchnię. Brzusiec pokrywa ornament strefowy – rowkowy i falisty. Z tego naczynia pochodzić mogą jeszcze 2 grube brzuśce bez ornamentu.
- C. 1 wylew garnka barwy brunatnoszarej, o łukowato wygiętym kołnierzu i skośnie ściętej krawędzi wylewu. Poniżej szyjki znajduje się pojedyncza niska drobna linia falista. Z tego naczynia pochodzi prawdopodobnie jeszcze 6 brzuśców barwy j.w. i bez ornamentu.
- D. 1 wylew garnka, także ze skośnie ściętą krawędzią ale o wyrównanej chociaż szorstkiej powierzchni oraz 3 brzuśce barwy jasnobrązowej bez ornamentu.
- E. 2 wylewy garneków o łukowato wygiętym kołnierzu, skośnie ściętej krawędzi wylewu, zagłębionej od wewnątrz. Barwa jasnobrązowoceglasta, przełom szary.
- F. 2 wylewy garnka bardzo dobrze obtoczonego o łukowato wygiętym kołnierzu i pogrubionej krawędzi wylewu. Na brzuścu występuje ornament rowkowy. Barwa brązowa o szarym odcieniu.
- G. 1 szyjka garnka barwy brązowoceglastej.
- H. 6 fr. brzuśców grubościennych naczyń (z różnych egzemplarzy) zdobionych ornamentem strefowym falistym.
- I. 2 brzuśce grubościennego naczynia o powierzchni mączastej.
- J. 1 brzusiec garnka barwy brązowej zdobiony ornamentem rowkowym i falistym. Grubość 0,5 cm.

Ryc. 10. Wyżne, pow. Strzyżów, stan. 14. Rzuty i przekroje obiektów 10-13
 Abb. 10. Wyżne, Kreis Strzyżów, Fundst. 14. Grundrisse und Profile der Objekte 10-13
 Рис. 10. Выжное, пов. Стжижов, пам. 14. Планы и разрезы объектов 10-13

- K. 1 mały brzusiec obtoczonego garnka z ornamentem falistym.
 L. 3 brzuśce barwy szarej zdobione dwoma rowkami w szerokim rozstawie.
 M. 22 fragmenty brzuśców dobrze obtoczonych bez ornamentu.
 N. 2 fr. przydenne jednego garnka obtaczanego barwy ceglastobrązowoszarej.
 O. 3 fr. części przydennej garnka barwy brunatnoszarej z dużą ilością gruboziarnistej domieszki. Powierzchnia zewnętrzna wyrównana, ale nie obtaczana. Barwa ciemnoszara wewnątrz i jasnobrązowa zewnątrz.

Obiekt 12

Położony był przy południowo-zachodnim narożniku obiektu 6, a jego strop uchwycono na poziomie +326–340 cm/0. Posiadał on owalny zarys o wymiarach 130 x 90 cm oraz nieregularny przekrój poprzeczny (ryc. 10). Wypełniała go szaropopielata ziemia o miąższości około 10 cm. Znalaziono w nim 3 fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej, w tym 2 pochodzące z jednego naczynia (tabl. XII, 6) oraz 1 brzusiec z delikatnym ornamentem falistym (tabl. XII,

5). Jest to fragment garnka o kołnierzu łukowato wygiętym i kanciastej krawędzi wylewu, wyrównanej, ale szorstkiej powierzchni. Na szyjce występuje ornament pojedynczej rytej linii falistej. Barwa brązowobeżowa, przełom szary.

Obiekt 13

Odsłonięto go obok obiektu 12. Ma on również owalny zarys, ale jest znacznie mniejszy (60 x 40 cm). Posiada szaropopielate wypełnienie i miąższość 15 cm (ryc. 10). Nie pozyskano z niego żadnego materiału archeologicznego.

Wykop na arze 6W

Wykop ten był wykopem najbardziej wysuniętym w kierunku północno-zachodnim stanowiska. Posiadał on wymiary 10 x 2 m i nie stwierdzono w nim żadnych obiektów ani warstwy kulturowej. Już na głębokości 20 cm na całości wykopu pojawił się calec. Wydaje się, że znajduje się on już poza obrębem stanowiska.

Współrzędne narożników:

SW + 526 cm/0; NW + 498 cm/0; NE +443 cm i SE +465 cm/0

III. ANALIZA I CHRONOLOGIA MATERIAŁU

W obecnym sezonie ze stanowiska nr 14 w Wyźnem, pozyskano 975 artefaktów, w tym aż 970 fragmentów ceramiki naczyniowej oraz 1 przęślik gliniany, 1 fr. kamienia żarnowego, fragment oselki i 2 fr. bliżej nieokreślonych przedmiotów żelaznych (por. zestawienie 1). Materiał ceramiczny jest zróżnicowany pod względem form naczyń (w zasadzie ich wylewów), masy ceramicznej, wypału oraz wykończenia powierzchni i zapewne również pod względem chronologicznym. Brak dobrych wyznaczników chronologicznych nie pozwala na dokładniejsze datowanie tego materiału, ale generalnie mieści się on w ramach od VIII do X wieku, a tylko nieliczne artefakty są młodsze. Analizy materiału nie ułatwia jego rozdrobnienie, chociaż udało się wykleić cały jeden garnek (tabl. X) i zrekonstruować drugi egzemplarz (tabl. IX),

a ponadto wyklejono jeszcze kilka większych fragmentów naczyń. W niektórych przypadkach można przypisać do poszczególnych naczyń szereg fragmentów nie sklejających się ze sobą. Oczywiście niewykluczone, że są one częściami tylko podobnych naczyń. Znaczna część ceramiki pokryta jest różnorodnym ornamentem. W oparciu o cechy technologiczne, ukształtowanie wylewów i ornament, wyróżnić można by 3 grupy chronologiczne:

A. Ceramika „archaiczna” datowana na wiek VIII i przełom VIII i IX wieku:

- a. wyklejony, duży, grubościenny, esowaty garnek z obiektu 3 (tabl. XI), z brzuścem nieco większym od średnicy wylewu, umieszczonym powyżej połowy

Zestawienie 1

Wyźne stan. 14, pow. Strzyżów. Rozkład materiału z badań w roku 2001 w obiektach i warstwie kulturowej

Materiał	Obiekt 1	Obiekt 2	Obiekt 3	Obiekt 4	Obiekt 5	Obiekt 6	Obiekt 7	Obiekt 8	Obiekt 10	Obiekt 11	Obiekt 12	Stup 1	Stup 11	Stup 14	Ar „0”	Ar 1W	Ar 2W	Ar 3W	Ar 3W1S	Razem
Ceramika	13	97	121	322	55	63	169	1	19	39	3	10	2	1	2	9	37	1	6	970
Przęśliki	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Fr. żaren	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Przedmioty metalowe	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Razem artefaktów	13	97	121	324	55	64	170	1	19	39	3	10	2	1	2	9	37	1	6	974
Inne																				
Kamienie [kg]	0,10	15,40	-	7,95	0,30	3,00	3,15	-	2,70	0,30	0,30	-	-	-	-	1	16,5			
Żużel	-	1	-	17	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	
Węgiel drzewny	+	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kości	-	-	-	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Polepa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Wyżne stan. 14. Asortyment ceramiki w obiektach i warstwie kulturowej

Obiekt	Wylewy	Szyjki	Brzuśce		Dna	Ilość min. naczyń	Razem
			ornamentowane	bez ornamentu			
obiekt 1	–	–	13		–	1	13
			3	10			
obiekt 2	9	5	72		11	około 15	97
			27	45			
obiekt 3	17	4	90		10	2 ¹	121
			–	90			
obiekt 4	48	12	231		30	około 20	322
			88	141			
obiekt 5	4	2	45		4	około 8 ²	55
			10	35			
obiekt 6	7	2	47		7	około 13	63
			16	31			
obiekt 7	22	5	132		10	około 18	169
			64	68			
obiekt 8	–	–	1		–	1	1
			1	–			
obiekt 10	1	1	13		3	około 8	19
			6	8			
obiekt 11	6	1	27		5	około 8	39
			8	19			
obiekt 12	1	1	1		–	1	3
			1	–			
słup 1	–	–	9		1	1	10
			2	7			
słup 11	–	–	2		–	1	2
			1	1			
słup 14	–	–	1		–	1	1
			–	1			
Ar „0”	1	–	1		–	1	2
			–	1			
Ar 1W	2	1	6		–	5	9
			3	3			
Ar 2W	3	2	27		5	4	37
			10	17			
Ar 3W	–	–	1		–	1	1
			1	–			
Ar 3W1S	–	–	6		–	1	6
			54–	6			
Razem	121	36	727		86	110	970
			242	485			

¹ Tylko 2 fragmenty brzuśców nie pochodzą z wyklejonego garnka z tabl. XI.² Do zrekonstruowanego garnka z tabl. IX zaliczyć można 32 fragmenty. Odrębne są 2 brzuśce naczynia pradziejowego, a pozostałe pochodzić mogą z około 6 różnych garnków wczesnośredniowiecznych.

wysokości naczynia, łagodnie wygiętej szyjce z krąwędzią pogrubioną i profilowaną oraz silnie zwężającą się w kierunku dna części dolnej naczynia. Wykonany on został z masy ceramicznej zawierającej dużą ilość drobnoziarnistego piasku, przez co odznacza się

on znaczną kruchością, przy dość dobrej spoiwości przełomu. Powierzchnia wyrównana, ale nie obtaczana, cechuje się szorstkością i obsypywaniem się powierzchni. Barwa ceglano-brązowa zewnątrz i szara wewnątrz. Na razie trudno wskazać bliższe analogie.

gie. Pod względem przygotowania masy, naczynie to wykazuje pewną odrębność w stosunku do pozostałego materiału z naszego stanowiska. Zawiera ona sporą ilość drobnziarnistego piasku, a masa ceramiczna jest dość równomiernie wymieszana. Pomimo dużej grubości ścianek, skorupy były kruche i przy kontakcie z wodą często pękały. Garnek ten posiada krawędź wylewu typu 43 wg klasyfikacji M. Parczewskiego (1982, ryc. 9) charakterystyczną dla I fazy naczyń wczesnośredniowiecznych na Płaskowyżu Głubczyckim. Biorąc pod uwagę wszystkie jego cechy, skłonny jestem datować ten egzemplarz na wiek VIII.

- b. zrekonstruowany, wysmukły, esowaty garnek z obiektem 5 (tabl. IX), z brzuścem nieznacznie większym od średnicy wylewu, łagodnie wysklepionym z załomem umieszczonym w 2/3 wysokości naczynia i niezbyt wysokim kołnierzu o skośnie ściętej krawędzi. W porównaniu z garnkiem ww. łagodniej zwęża się w kierunku dna. Masa ceramiczna schudzona została drobn- i średnioziarnistym piaskiem. Powierzchnia wyrównana, ale szorstka, z ziarnami piasku wystającymi (zwłaszcza od wewnątrz) ponad powierzchnię. Barwa niejednolita – od szarobrazowej do ceglastej na zewnątrz i szarej wewnątrz. Przełom zwarty. Na brzuścu, na jego załomie dwa pasma, zwielokrotnionej linii falistej wykonanej grzebykiem. Ornament płytki w typie 1 wg klasyfikacji M. Parczewskiego (1982, ryc. 11), który występuje głównie w I fazie rozwoju ceramiki wczesnośredniowiecznej na Płaskowyżu Głubczyckim (tamże, s. 57). Ze względu na znaczne wychylenie krawędzi, na pewno nie należy go datować na najstarszy odcinek okresu plemiennego, niemniej można go chyba wiązać jeszcze z wiekiem VIII. Swoimi proporcjami i częściowo rodzajem ornamentu przypomina on naczynie ze stan. 13 w Jasieniu, gm. Brzesko, znalezione w obiekcie datowanym na okres VIII – 1. poł. IX wieku (J. Okoński, B i A. Szpunarowie 1999, s. 224, ryc. 5a) oraz garnek z grodziska w Zawadzie, pow. Tarnów, gdzie znaleziono go w obiekcie z 2. połowy IX wieku (A. Cetera, J. Okoński 1994, s. 305, ryc. 19).
- c. do najstarszych (być może jeszcze z wieku VII) artefaktów należy zaliczyć 1 większy fragment grubościennego brzuśca o kruchej strukturze, z mniej związłym przełomem, który pochodzi z obiektu 7. Masa ceramiczna schudzona została średnioziarnistym piaskiem przy obecności grubszych jego ziaren oraz tłuczniem skalnym i ceramicznym. Domieszka tłuczni skalnego charakterystyczna jest głównie dla starszej fazy wczesnego średniowiecza (M. Parczewski 1982, s. 59). Powierzchnia zewnętrzna zniszczona, lekko obmazana barwy beżowoceglastej, a od wewnątrz barwy szarej. Do tej grupy dołączyć można jeszcze co najmniej kilka mniejszych fragmentów z różnych obiektów. Ceramika ta, jak się wydaje porównywalna jest do materiału ze stan. 7 w Niepli (A. Tyniec 1994 s. 246, ryc. 11:1).

- d. nieco liczniejszą grupę tworzą fragmenty garnków nie obtaczanych lub z obtaczanym kołnierzem, wykonanych również z masy ceramicznej schudzonej średnio- i gruboziarnistą domieszką piasku i tłuczni, lecz o nieco cieńszych ściankach. Powierzchnia zewnętrzna mimo nierównej powierzchni i wystających ziaren piasku, sprawia wrażenie śliskiej. W tej grupie, oprócz brzuśców i den, mamy również zachowane fragmenty wylewów garnków o krawędziach różnie uformowanych. Są to głównie garnki o łukowato wygiętym kołnierzu, czasem lekko wgłębionym od wewnątrz, z krawędzią zaokrągloną lub skośnie ściętą, łagodnie pogrubioną lub z małym okapem od dołu (tabl. III, 1, 2, 6, 7; IV, 1; VII, 3, 4, 9). Niemal identyczną, lecz mniej liczną grupę tworzą naczynia j.w., lecz o bardzo śliskiej powierzchni, będącej efektem pokrywania ich warstwą szlamowanej gliny. Pokrywanie powierzchni naczyń warstwą angoby charakterystyczne jest głównie dla okresu VI–VIII wiek, chociaż spotyka się to jeszcze w wieku IX (M. Parczewski 1982, s. 61). Najlepszym tego przykładem jest fragment garnka o łukowato wygiętym kołnierzu, wgłębionym od wewnątrz oraz pogrubionej dwustronnie na końcu krawędzią wylewu, który znaleziony został w obiekcie 4 (tabl. VI, 1).

Większość krawędzi reprezentuje już bardziej rozwinięte typy (20, 27, 34 i 37 wg podziału Parczewskiego), charakterystyczne już dla II fazy ceramiki wczesnośredniowiecznej, datowanej od 2. połowy IX do schyłku X wieku (tamże s. 65). Bliższych analogii do tej grupy naczyń doszukiwać się można również w materiale ze stan. 7 w Niepli, datowanym od VII do przełomu IX i X wieku (A. Tyniec 1994, s. 246–247, ryc. 8–12) i w najstarszym materiale ze stan. 1 w Wołodzi, pow. Brzozów, (S. Czopek, K. Ormian, J. Podgórska-Czopek 2000, s. 245, tabl. VII 1–4) oraz z obiektu 96 w Bachórze stan. 16, datowanym ramowo od przełomu VII/VIII do IX wieku (M. Parczewski 1999, s. 349, ryc. 10), w materiale ze stan. 18 w Brzesku i Okocimiu (J. Okoński, B i A. Szpunarowie 1999, s. 224, ryc. 8, 10, 15), a także Mymonia z wieku VIII–IX (M. Cabalska 1975, s. 99, tabl. III) i stan. 124 w Przemyślu (M. Tworzydło 2000, ryc. 3: 5, 7; 4: 1; 5: 2, 9, 10, 12, 14).

- B. Ceramika z wieku IX (bez początku tego stulecia). Umieszczono tu fragmenty naczyń o bardziej rozwiniętych krawędziach wylewu, nieco lepiej obtoczone i o staranniej wykończonej powierzchni. Cechują się one jednak różną grubością, barwą i ornamentem.

- a. fragment dużego, szerokootworowego garnka z obiektem 2 z kołnierzem łukowato wygiętym i krawędzią trochę wywiniętą (tabl. I, 1). Ta ostatnia cecha wydaje się nam być progresywną w stosunku do masy ceramicznej i sposobu wypracowania powierzchni. Gлина schudzona została średnio- i gruboziarnistym piaskiem. Powierzchnia wyrównana, ale z wystającymi ziarnami piasku, w górnej partii naczynia lekko obmazana. Cała zachowana partia naczynia pokryta

- jest ornamentem strefowym – pod szyjką głęboką, potrójną linią falistą, a poniżej również głębokimi i niezbyt starannie prowadzonymi bruzdami. Barwa szarobeżowopopielata zewnątrz i szara wewnątrz. Kilka, niemal identycznych brzuśców, z nieco innym ornamentem, znaleziono również w obiekcie 4, 5 i 7. Pod względem technologicznym ceramika ta przypomina garnek ze stan. 3 w Rzeszowie (A. Gruszczyńska 1994, s. 24) i Wołodzi (S. Czopek, K. Ormian, J. Podgórska-Czopek 2000, tabl. VII, 6). Ornament występujący na tych skorupach spotkać można na materiale z szeregu stanowisk (Wołodź – S. Czopek, K. Ormian, J. Podgórska-Czopek 2000, tabl. VII, 6; w Jasieniu – J. Okoński, B i A. Szpunarowie 1999, ryc. 5d; oraz Przemyślu – M. Tworzydło 2000, ryc. 3: 8; 4: 3). Znacznym wychyleniem kołnierza oraz rodzajem domieszki ww. naczynie przypomina znaleziony w obiekcie 6, fragment garnka, którego cały brzusiec pokrywa ornament wielokrotnionych, płytkich linii falistych. Barwa ceglasterazowa zewnątrz i brunatna wewnątrz; domieszka średnio- i gruboziarnista – piasek i tłuścić skalny. Ziarna piasku wystają ponad szorstką powierzchnię,
- b. w grupie ceramiki o starszej pozycji chronologicznej umieszczać należy fragmenty grubościennych naczyń (0,8–1,4 cm) o powierzchniach wyrównanych, ale szorstkich, mających zwykle barwę jasnobrązowocegląstą po zewnętrznej i szarą po stronie wewnętrznej. Domieszka piaszczysta, raczej drobnoziarnista, przełom zwięzły. Przypominają one, a niektóre są wręcz identyczne jak w garnku z obiektu 5 lub 10 i 11. Notabene część takich brzuśców wkomponowana została w ten garnek. Na takie fragmenty natrafiono w obiektach: 2, 4, 5, 7, 10 i 11,
- c. fragmenty garnków o wylewach podobnych jak w części A – skośnie ścięte, lekko pogrubione lub łagodnie profilowane, ale znacznie cieńsze i silniej obtaczane. Posiadają one barwę brunatną, brązową lub szarocegląstą i szary przełom. Bardzo często są one zdobione różnorodnym ornamentem rowkowym, falistym lub ich kombinacją (tabl. III, 10; V, 6, 10, 14; V, 3; VII, 1). Oprócz starszych form wylewów jak z łukowato wygiętym kołnierzem i krawędzią nie wyodrębnioną – zaokrągloną lub skośnie ściętą, występują również formy bardziej rozwinięte jak chociażby o pogrubionych i kanciastych krawędziach (tabl. II, 4). Analogii do tej grypy naczyń dopatrywać się można w bardziej zaawansowanej technologicznie części materiału ze stan. 18 w Brzesku i stan. 13 i 16, w Okocimiu (J. Okoński, B i A. Szpunarowie 1999, s. 224, ryc. 8, 10, 14) oraz Wołodzi (S. Czopek, K. Ormian, J. Podgórska-Czopek 2000, s. 245, tabl. IV, 8; VII, 7, 9–11), Mymoniu (M. Cabalska 1975, tabl. IV) i stan. 124 w Przemyślu (M. Tworzydło 2000, ryc. 4: 7),
- d. sporo jest również brzuśców garnków o cienkich ściankach i powierzchni dobrze zagładzonej. Bardzo często pokrywa je różnorodny ornament falisty lub połączenie ornamentu falistego i rowkowego.
- C. Ceramika o późniejszej pozycji chronologicznej (IX/X–XI wiek). Jest to ceramika charakteryzująca się już silniejszym obtaczaniem nie tylko partii przy wylewie, ale również brzuśców, a nawet partii przydennych:
- a. zdecydowanie najpóźniejszą formę reprezentuje fragment garnka z obiektu 4, bardzo dobrze obtoczony, z kołnierzem silnie profilowanym, dobrze odcinającym się od brzuśca i znacznym wrębem na pokrywkę (tabl. V, 4). Ma on formę zbliżoną do typu 66 wg Parczewskiego (1982, ryc. 10) z III fazy rozwoju ceramiki wczesnośredniowiecznej, datowanej od przełomu X/XI do XII wieku. Podobny fragment znaleziono w obiekcie 7. Są one cienkościennie i mają szaropopielatą barwę. Korespondują z nimi niektóre brzuśce. Równie późny jest fragment garnka o wyższym i profilowanym kołnierzu, z głęboką wnęką na pokrywkę (tabl. V, 2). Ma on krawędź zbliżoną do typu 67 wg Parczewskiego (1982, ryc. 10) z III fazy rozwoju ceramiki wczesnośredniowiecznej,
- b. mamy także kilka wylewów (z obiektu 4 i 7) garnków bardzo dobrze obtoczonych o kołnierzu wywiniętym oraz pogrubioną i profilowaną krawędzią. Na brzuścu znajduje się staranny ornament rowkowy (tabl. IV, 5; VIII 1),
- c. fragment garnka bardzo dobrze obtoczonego o łukowato wygiętym kołnierzu i lekko pogrubionej od dołu krawędzi. Na brzuścu znajduje się staranny ornament rowkowy (tabl. XII, 2). Znaleziony on został w obiekcie 6,
- d. do tego najpóźniejszego horyzontu zaliczyć trzeba sporą ilość brzuśców naczyń bardzo dobrze obtoczonych, dobrze wypalonych na barwę cegląstą lub ceglasterazową, ale przy szarostalowym przełomie, które zdobione są starannym, płytkim lub głębokim ornamentem rowkowym (tabl. V, 3),
- e. bardzo późną pozycję, mimo ornamentu falistego, ma również fragment brzuśca bardzo silnie obtoczonego barwy szaropopielatej, który znaleziony został w obiekcie 4. Na szyjce ma on nieduży otwór, służący prawdopodobnie do zamocowania ucha,
- f. późną, chociaż nieco starszą pozycję zajmują jeszcze niektóre garnki, nawet o starszych formach krawędzi – jak np. ze skośnie ściętą krawędzią i łukowato wygiętym kołnierzem (tabl. IV, 2), ale mocno obtoczone i dobrze wypalone na kolor ceglasty. Analogiczne formy spotykamy na grodzisku w Mymoniu, w obiektach z młodszej fazy, tj. IX–X wiek (M. Cabalska 1975, tabl. IV, 7),
- g. podobną pozycję zajmować może fragment garnka o wyodrębniającym się kołnierzu, z krótką, poziomą krawędzią, który znaleziony został w obiekcie 4.
- Podsumowując kwestie chronologii uzyskanego materiału należy stwierdzić, że odznacza się on sporą rozpiętością chronologiczną, tj. od VIII wieku (pojedynczy fragment brzuśca garnka z obiektu 7 wcześniej) aż do wieku XI. Ciekawe, że rozpiętość tę obserwować możemy nie tylko między obiektami, ale także w ramach samych obiektów. Zdecydowana masa ceramiki winna być jednak datowana na wiek IX i początek X wieku, tj. przełom I i II fazy rozwoju cera-

miki wczesnośredniowiecznej w podziale zaproponowanym przez M. Parczewskiego (1982). Do najmłodszych elementów, zaliczyć trzeba kilka fragmentów naczyń bardzo dobrze obtoczonych i wypalonych o późniejszych formach krawędzi z silnym wrębem na pokrywkę (tabl. IV, 2, 4), które datować należy nie wcześniej niż X, a niewykluczone, że już na wiek XI.

Materiał ten reprezentuje również różny stopień zaawansowania technologicznego, od pojedynczych fragmentów ręcznie lepionych i ceramiki obtaczanej fragmentarycznie, która wykonana była z masy ceramicznej zawierającej gruboziarnistą domieszkę piasku i tłuczni skalnego, poprzez grubościennie naczynia o powierzchni wyrównanej po cienkościennie naczynia starannie obtoczone.

Wśród starszego materiału, spotyka się często fragmenty o powierzchni chropowatej, z ziarnami domieszki wystającymi ponad powierzchnię. Ciekawe, że ich część pokryta była cienką warstwą tłustej glinki (angobą) przez co powierzchnia była śliska, mimo wystającej domieszki. Ten ostatni rodzaj ceramiki zaliczany jest przez Parczewskiego do I fazy rozwoju ceramiki wczesnośredniowiecznej i datowany głównie na okres od VI do VIII wieku, a w mniejszym zakresie na wiek IX (1982, s. 61). Na marginesie można dodać, że ten rodzaj ceramiki stwierdzono również w trakcie badań powierzchniowych na stanowisku Wyżne 19. Stanowisko to jest tym bardziej interesujące, że jest położone na szczycie wysokiego garbu znajdującego się na wysokości ok. 270 m.n.p.m. Niewykluczone, że możemy mieć tutaj do czynienia z pozostałościami cmentarzyska.

Większość pozyskanego materiału pokryta jest różnorodnym ornamentem, który może być w pewnym stopniu wyznacznikiem chronologicznym. Niewątpliwie jednym z najstarszych motywów jest ornament falisty wykonany grzebykiem (szczególnie płytki i z pewnymi niedociągnięciami). Występuje on głównie do wieku X, ale szczególnie w I fazie rozwoju ceramiki, do połowy IX wieku (M. Parczewski 192, s. 57). W naszym przypadku taka archaiczna odmiana tego ornamentu wystąpiła głównie na ceramice z obiektu 5 (tabl. X, 1, 3) i nieco bardziej wyrazistszy na zrekonstruowanym naczyniu przedstawionym na tabl. IX, a także w obiekcie 4 (tabl. III, 5; V, 12) i obiekcie 11 (tabl. X, 5).

Oprócz tej archaicznej odmiany linii falistej, spotykamy cały szereg inaczej uformowanej fali pojedynczej lub zwielokrotnionej – niskiej i drobnej (tabl. V, 6) albo nieco głębszej (tabl. V, 8); fali wyższej i głęboko rytej (tabl. X, 6; XII, 6); w formie łuczków (tabl. VII, 6) lub wreszcie w formie zbliżonej do zygzaka (tabl. VII, 8).

Najczęściej w naszym materiale spotyka się ornament strefowy pokrywający znaczną partię naczyń. Mogą to być pasma zwielokrotnionych linii falistych wykonanych grzebykiem lub rylcem (tabl. V, 14; VIII, 2; X, 4; XII, 1) często przedzielanych strefą dookólnych żłobków (tabl. I, 1, 3; VII, 1, 2; X, 6). Ten rodzaj ornamentu obowiązywał głównie w okresie od VII do IX wieku (M. Parczewski 1982, s. 57).

Nieco późniejszy jest ornament poziomych żłobków pokrywających znaczną partię brzuśca. Mogą to być żłobki

w szerokim rozstawie i różnej głębokości lub rzadziej linie gęste i raczej płytkie (tabl. IV, 5; V, 8, 9; VII, 7; VIII, 1; XII, 2). Ten rodzaj ornamentu może jeszcze występować pod koniec fazy I, ale głównie w II i III fazie rozwoju ceramiki wczesnośredniowiecznej (M. Parczewski 192, s. 63). Czasem powyżej tej strefy (na szyjce) występuje pojedyncza linia falista (tabl. III, 10; V, 3). Ornament ten był bardzo popularny na terenie Moraw pod koniec IX i w X wieku (tamże, s. 63).

Nie jest to więc materiał zwarty chronologicznie i technologicznie. Najstarsza ceramika porównywalna jest z materiałem z Niepli (A. Tyniec 1994) i powinna być datowana zapewne na wiek IX. Ma ona najwięcej odpowiedników na stan. 1 w Wołodzi (w materiale starszym), Mymoniu, Tuliłowach i Przemyślu (stan. 124), niekiedy także w Budach Głogowskich. (A. Lubelczyk 1996, tabl. II, ryc. 14). To ostatnie stanowisko jest jednak młodsze od przedstawianego wyżej. Właśnie dla najmłodszych elementów naszego stanowiska możemy tutaj znaleźć więcej analogii, podobnie jak w późniejszym materiale z Wołodzi, Rzeszowa-Staromieścia (A. Gruszczyńska 1966, ryc. 4h, 5 f, h; 1973, tabl. I, 3, 4).

Bardzo interesujący jest kontekst osadniczy dla tego stanowiska. Do niedawna z tego rejonu Pogórza Dynowskiego (lub Dynowsko-Strzyżowskiego w innym podziale) nie znaliśmy w ogóle stanowisk wczesnośredniowiecznych i uważano go za rejon nie zasiedlony przed wiekiem XIII (M. Parczewski 1991, s. 31), co miało wynikać z pogranicznego charakteru tego terenu od XI do XIV wieku. Dopiero prowadzone ostatnio przez mnie weryfikacyjne badania powierzchniowe doprowadziły do odkrycia w rejonie Czudca i Wyżnego kilkunastu stanowisk z różnych okresów wczesnego średniowiecza (ryc. 1). Do najstarszego horyzontu (plemiennego) oprócz badanego wykopaliskowo stanowiska Wyżne 14, zaliczyć trzeba wspomniane wyżej stanowisko Wyżne 19 oraz położone nad samym Wisłokiem stanowisko Wyżne 2. Ponadto na prawobrzeżu Wisłoka, między zamkiem czudeckim (obecnie Przedmieście Czudeckie stan. 7), a wspomnianym wyżej stanowiskiem Wyżne 19 odkryto jeszcze kilka osad z wczesnego średniowiecza. Pozwala to nam na całkiem inne spojrzenie na kwestie zasiedlania tego rejonu we wczesnym średniowieczu. W chwili obecnej możemy z całą pewnością mówić o spontanicznym charakterze zasiedlania prawobrzeża Wisłoka na wysokości Czudca i Wyżnego już w okresie plemiennym. Spodziewać się można wielu interesujących danych odnośnie do osadnictwa wczesnośredniowiecznego, po rozpoczętych badaniach wykopaliskowych na zamku czudeckim, który posiada co najmniej późnośredniowieczną metrykę. W roku 2002 udało się uchwycić na znacznej przestrzeni zamczyska warstwę wczesnośredniowieczną z materiałem od IX do XII wieku. W tym miejscu należy dodać, że rejon ten należał w średniowieczu do ziemi sandomierskiej, a nieopodal znajdowała się już ziemia sanocka i przemyska. Zamek czudecki traktować należałoby jako punkt warowny, mający strzec ziem polskich przed zakusami książąt ruskich. Przeciwwagą dla zamku w Czudcu było prawdopodobnie grodzisko w Lubeni.

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY:

- Cabalska M.
1973 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych prowadzonych na grodzisku w Mymoniu*, pow. Sanok, w 1969 r., „MSROA” za lata 1968–1969, s. 112–118.
- 1975 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych w 1970 roku w Mymoniu*, pow. Krosno, „MSROA” za lata 1970–1972, s. 95–100.
- Cetera A., Okoński J.
1994 *Grodzisko w Zawadzie – dziesięć lat później*, „Rocznik Tarnowski”, Tarnów, s. 287–310.
- Czopek S., Ormian K., Podgórska-Czopek J.
2000 *Sprawozdanie z badań wykopaliskowych przeprowadzonych w 1999 roku na stan. 1 w Wołodzi*, pow. Brzozów, „MSROA” t. 21, s. 231–247.
- Gruszczyńska A.
1966 *Badania archeologiczne na wczesnośredniowiecznej osadzie Rzeszowie-Staromieściu*, „MSROA” za rok 1965, s. 65–72.
- 1973 *Badania wykopaliskowe na stanowisku 3 w Rzeszowie-Staromieściu w latach 1968–1969*, „MSROA” za lata 1968–1969, s. 118–121.
- 1994 *Wczesne średniowiecze. Słowiańskie początki* [w:] Rzeszów. Odkopana przeszłość, s. 23–24.
- Lubelczyk A.
1996 *Kompleks osadniczo-obronny z okresu wczesnego średniowiecza w Budach Głogowskich*, woj. Rzeszów. (Sprawozdanie z badań sondażowo-ratowniczych na stan. 11 i 36 przeprowadzonych w roku 1994 i 1995), „MSROA”, t. 17, s. 85–112.
- Okoński J., Szpunar B., Szpunar A.
1999 *Osady na stanowiskach 13 w Jasieniu*, gm. Brzesko, i 18 w Brzesku, woj. małopolskie, „MSROA”, t. 20, s. 217–231.
- Parczewski M.
1982 *Plaskowyz Głubczycki we wczesnym średniowieczu*, „Prace Archeologiczne UJ”, z. 31, Warszawa–Kraków.
- 1991 *Początki kształtowania się polsko-ruskiej rubieży etnicznej w Karpatach*, Kraków.
- 1999 Czternasty sezon badań wykopaliskowych na stanowisku 16 w Bachórze, pow. Rzeszów, „MSROA”, t. 20, s. 339–350.
- Tyniec A.
1994 *Wczesnośredniowieczna osada na stan. 7 w Niepli*, gm. Jasło, „MSROA” za rok 1993, s. 235–249.

Antoni Lubelczyk

Ergebnisse der im Jahre 2001 in einer frühmittelalterlichen Siedlung Nr 14 in Wyzne, Kreis Strzyżów durchgeführten archäologischen Forschungen

Zusammenfassung

Die Fundstelle Nr 14 in Wyzne, Kreis Strzyżów umfaßt 1 ha und befindet sich auf dem Landzungenhang, der über der Böschung eines sumpfigen Flußlaufes lokalisiert ist. Alles befindet sich auf der höheren Terasse des Flußes Wisłok, der ca. 750 m nordwestlich von ihr fließt (Abb. 1, 2). Die Fundstelle wurde infolge der Geländeneivellierung beträchtlich zerstört und wird immer wieder infolge des Ackerbaus und der Erosion zerstört. Sie ist in Form von zwei intensiv schwarzen Bodeflecken auf der Oberfläche zu erkennen. Im Jahre 2001 hat man einen von ihnen grabungsmässig erforscht. Es war die erste Grabungskampagne. Man hat die Fläche von 3 Ar erforscht und eine umfangreiche Kulturschicht, 13 Objekte und 26 Pfostengruben aus dem Frühmittelalter freigelegt. Insgesamt gewann man 970 Keramikfragmente, ein Tonwirtel, 2 Fragmente eines näher nicht bestimmten Eisengegenstandes und ein Mahlsteinfragment (vergl: Zusammenstellung 1). Alle Funde lassen sich in die Zeitspanne zwischen dem VIII und IXJh. bis zum XI Jh. datieren.

Die unberührte Kulturschicht und die Objekte kommen 25–35 cm von der Oberfläche zum Vorschein und im oberen Teil unterscheiden sich schwach von der schwarzen durchgepflügten Kulturschicht. Größere Objekte, wie Objekte Nr 4, 6, 7 besitzen unregelmässige lange (Obj. 4 und 7) oder eher quadratförmige (Obj. 6) Umrisse und Mächtigkeit von 20–25 cm. Man stellte hier wenig grössere Vertiefungen fest. In

ihrer Ausfüllung fand man große Steinmengen, viele frühmittelalterliche Keramikfunde (VIII–XI Jh.), und im Objekt 4 Schlackeklumpen mit dem nicht ausgeschmolzenen Eisen. Außer diesen umfangreichen Objekten gab es auch kleinere (kreis- oder ovalförmige) mit großen Mengen der Bekleidungsklumpen (Obj. 5 und 10) und dem oben genannten Material. Eine Besonderheit bildet noch das Objekt 3 (105x75–90 cm) mit der grauen Ausfüllung. Es ist gelungen, aus den dort gewonnenen Keramikfragmenten einen kompletten, aus dem VIII Jh. stammenden, handgefertigten Topf zu rekonstruieren (Taf. XI).

Außer diesen Objekten hat man noch 26 Pfostengruben und näher nicht bestimmte Funde registriert, die sich meistens am Objekttrande befanden. Die oben genannten Objekte traten eigentlich in einer Konzentration auf Aren 1-3W und 3W1S auf. In dem nordwestlich gerückten Grabungsschnitt (Ar 6W) hat man schon keine Objekte und keine Kulturschicht festgestellt und er scheint also außerhalb der Fundstelle zu liegen.

Wenn es um die Ausfüllung der Objekte geht, soll man vermerken, dass das explorierte Material in technologischer und chronologischer Hinsicht unterschiedlich ist. Eine große Gruppe bildet die „archaische dickwändige, handgefertigte Keramik, die meistens grobe Magerungszusätze, in Form von herausragenden Körnern besitzt. In dieser Gruppe gibt es auch Fragmente mit den glatten Wänden.

Етвас јунгер ист дие дуннвандиге Керамик мит ден schwach ausgebildeten Ausgußbrändern, die oft auch ango- biert ist oder leichte Drehspuren besitzt.

Am jüngsten ist die gut ausgebrannte und starke Drehs- puren aufweisende (verhältnismässig spärlich vertreten) Ke- ramik. Diese Kategorie sollte man in das XI Jh. datieren. Die Mehrheit der keramischen Funde gehört dem IX Jh. an. Die Ergebnisse der auf dem Fundplatz in Wyzne durchgeführten Forschungen liefern in das Thema der Besiedlung von Pogórze

Strzyżowskie im Frühmittelalter neue Einsichten. Man soll es auch zugeben, dass man auch auf mindestens zwei anderen Fundplätzen, wo in den letzten Jahren Geländebegehungen vom verifikatorischen Charakter durchgeführt wurden, frü- hes (VIII oder Übergang vom VIII zum IX Jh.) und auf ande- ren etwas jüngeres (IX–XII/XIII) Material gewonnen hat. (Abb. 1.). Das alles zeugt vom spontanen Charakter der Be- siedlung in diesem Teil des Hügellandes Pogórze Strzy- żowsko-Dynowskie, noch lange vor dem XIII Jh.

Антони Любэльчик

Результаты археологических исследований в 2001 на раннесредневековом поселении № 14 в Выжном, пов. Стжижов

Резюме

Памятник № 14 в Выжном, пов. Стжижов площадью около 1 га находится на склоне мыса, расположенного над откосом болотистой долинки небольшого ручейка. Целость занимает высшую террасу Вислока, который течет на расстоянии около 750 м от нее в северо-восточном направлении (рис. 1, 2). Памятник серьезно разрушен в результате нивелировки территории и далее подвергается уничтожению глубокой пахотой и эрозией почвы. Он очень четко проявляется на поверхности в виде 2 зон интенсивно черной земли. Именно на одном из этих темных пятен было сконцентрировано внимание в ходе проводимых в 2001 г. археологических раскопок. Они ознаменовали первый полевой сезон на памятнике. Исследована поверхность площадью 3 ара, где вскрыт обширный культурный слой, 13 объектов и 26 столбовых ям раннесредневекового времени. Всего добыто 970 фрагментов керамики, глиняное пряслице, 2 фрагмента ближе не определенного железного предмета и фрагмент жернового камня (ср. свод 1). Материалы датируются от рубежа VIII/IX по XI век.

Нетронутый культурный слой и объекты появлялись на глубине от 25 до 35 см и в верхней части едва отделялись от черного распаханного культурного слоя. Для самых больших из них, как объекты 4, 6, 7, присущи нечеткие вытянутые (об. 4 и 7) или более квадратные (об. 6) очертания и мощность 20–25 см, лишь на некоторых их участках отмечена большая углубленность. Заполнение объектов содержало очень большое количество камней, много раннесредневековой керамики (VIII–XI век), а в объекте 4 куски шлака с не выплавленным железом. Кроме этих просторных объектов, выступали меньшие (круглые или овальные) с большим количеством мелких комков обмазки (об. 5 и 10) и аналогичным материалом. Несколько выделяется еще объект 3 размером 105x75–90 см со светло-серым заполнением. С добытой оттуда керамики удалось склеить целый лепной горшок VIII века (табл. XI).

Кроме этих объектов зафиксировано еще 26 стол- бовых ямок и ближе не определенных вкопов, которые располагались преимущественно по краям объектов. Выше упомянутые объекты находились в основном в одном блоке на арах 1-3W и 3W1S. В выдвинутом на северо-запад раскопе на аре 6W уже не фиксировались ни объекты, ни культурный слой, что говорит о его рас- положении вне памятника.

Возвращаясь к содержимому объектов, следует отметить, что это разнородный материал и технологи- ческий, и хронологически. Значительную группу состав- ляет «архаическая» керамика, толстостенная и лепная, содержащая обычно крупнозернистые примеси, просту- пающие иногда на поверхности. В этой группе находятся также фрагменты с гладкой поверхностью.

Ненамного позднейшей является тонкостенная кера- мика со слабо развитыми венчиками, иногда покрытая ангобом, и фрагменты, слегка подправленные на круге.

Самым поздним элементом в этом материале является керамика, хорошо обожженная и сильно обточенная на круге (относительно немногочисленная), и эту категорию следовало бы уже датировать XI веком. Однако подавля- ющее большинство материала относится к IX веку.

Результаты исследований, проведенных на пам.14 в Выжном являются основанием для пересмотра вопроса о заселении Стжижовского предгорья в раннем средне- вековье. Следует подчеркнуть, что ранний материал (IX века или рубежа VIII/IX вв.) также получен в последние годы в ходе верификации разведочных работ не менее чем на двух памятниках. На очередных объектах имелся более поздний материал в пределах IX–XII/XIII век (рис.1). Все это свидетельствует о спонтанном характере заселения этой части Стжижовско-Дыновского предгорья задолго до XIII века.

Rzeszow

Rados

Zac
dostęp
skich g
późneg
I – zaw
awanso
ich wy
jącego
go doł
fii. Stud
obronic
wersyte
kować
inspira
wania t
w grom

1 w
grodzisz
ogrodzo
tzw. gro
rialny p
powsze
szej for
nem pa
i stanow
rzadko
– w rów
ści anal